УНІЯ

ЖУРНАЛ ХРИСТИЯНСЬКОІ ЗЛАГОДИ

1 (3) 1991
МЕНСЬК

Отож, благаю вас я, Господній в'язень, поводитися достойно покликання, яким вас візвано, в повноті покори й лагідности, з довготерпеливістю, терплячи один одного в любові, стараючися зберігати єдність духа зв'язком миру. Одне бо тіло, один дух, а й в одній надії вашого покликання, яким ви були візвані. Один Господь, одна віра, одне хрищення. Один Бог і Отець усіх, що над усіма й через усіх і в усіх.

Ефес. 4,1-6

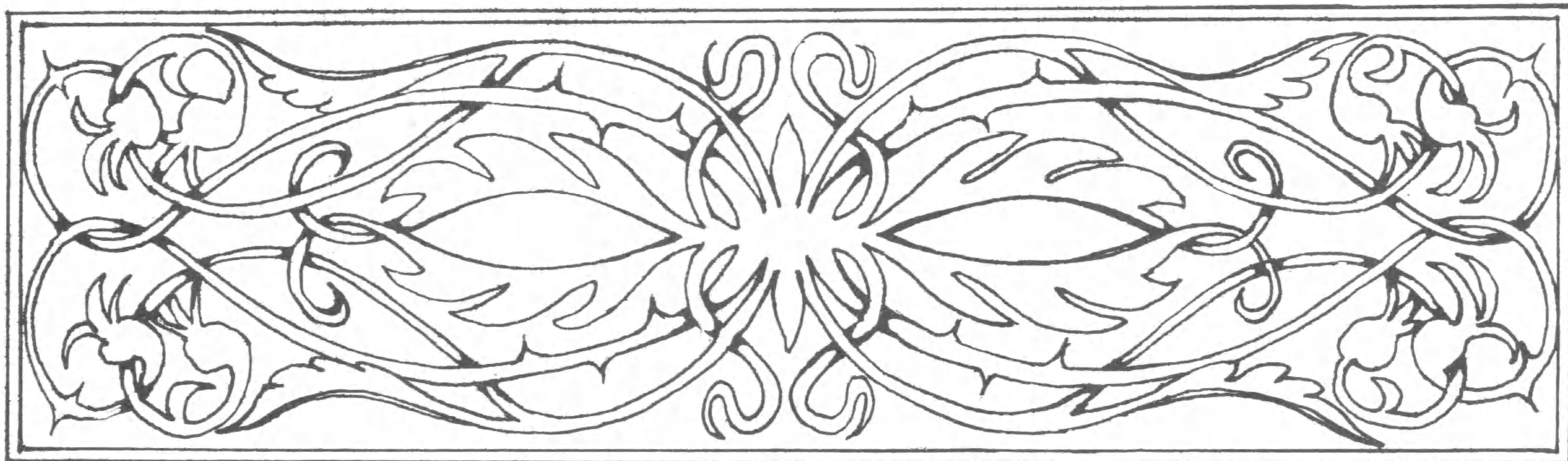
ЄДНІСТЬ ДУХУ В СОЮЗІ МИРУ

Дорогий читачу! Майже рік минув з того часу, коли уперше з'явився світу журнал "Унія", коли почали пробиватися угору крізь невіру і нерозуміння перші паростки відродженої Греко-Католицької Церкви на Білорусі. Гарна світла мрія, "золотий сон" Білорусії поступово починає робитися реальністю. І тепер надзвичайно суттєво, який шлях обере Церква, на які духовні висоти підніметься, що дасть вона нашій землі.

Найвищим проявом Християнства в світі є любов. І саме любов повинна нести Церква нашому роз'єднаному народу. Любов і довіру. До Бога, до божественности у людській істоті, до кожної людини – і тим більше, до кожної християнської конфесії. Вистачить вже злитися на інших за те, що вони не бажають стати такими, як ми. Нехай всі будуть різними і різним способом прославляють Єдиного Бога. Час подивитися один одному в очі, подивитися з добром і любов'ю. Час прийти до злагоди. Бо нас значно більше єднає, ніж розділяє.

Так сталось, що єдина колись Христова Церква розпалась на декілька конфесій, і не нам тепер судити тих, з чиєї волі те трапилось. Нам – через любов зрозуміти кожну конфесію і постаратись побачити в них Христове світло і людську мудрість, що запасли вони за свій вік. Нам – шукати шляхи, якими зможемо перебороти ворожнечу між християнами. Нам – загоювати рани, нанесені людській свідомости багатолітнім протистоянням і відновити християнське життя в нашім краї. Перший крок назустріч нехай зробить мудріший.

Наш журнал – білоруський. Але перші два номери викликали на Україні велике зацікавлення. Бо проблеми наші спільні, нас єднає спільна віра, спільна історія і глибоке споріднення наших двох народів. Тому ми вирішили прислухатися до побажань українських читачів "Унії" і зробити український варіант журналу. Вірші ми залишаємо на білоруській мові. Будемо раді будь-яким Вашим зауваженням, пропозиціям і матеріалам. Нехай ласка Божа завжди буде з Вами.

ЖУРНАЛ ХРИСТИЯНСЬКОЇ ЗЛАГОДИ №1(3)1991

МОЛИТВИ ДО ГОСПОДА

ЦАРЮ НЕБЕСНИЙ, Утішителю, Душе істини, що всюди єси і все наповняєш, Скарбе дібр і життя Подателю, прийди і вселися в нас і очисти нас від усякої скверні і спаси, Благий, душі наші.

ПОКАЯННА МОЛИТВА

Ослаби, остави, отпусти, Боже, согрішенія наша, вольная і невольная, яже в слові і в ділі, яже во віднії і невіднії, яже во умі і в помишленії, яже во дні і в нощі, вся нам прости, яко Благ і Человіколюбець.

ПОЖЕРТВУВАННЯ БОГУ СЕБЕ І ВСЬОГО СВОГО

Жертвую тобі, Боже, себе самого і все, що маю – або краще – все, що від Тебе маю, бо все є Твоє, що маю і що мати можу. Жертвую тобі все, що сьогодні, завтра і через все життя моє буду думати, говорити робити і терпіти. Жертвую тіло і душу мою з усіма їх укладами і вчинками на час і на вічність. Хвала Отцю і Сину і Духу Святому, як було спередвіку, тепер і завжди і на віки вічні. Амінь.+

МОЛИТВИ ДО БОГОРОДИЦІ

ДОСТОЙНО Є воістину величати блаженною Тебе, Богородицю, всеблаженну і пренепорочну і Матір Бога нашого. Чеснішу від Херувимів і незрівнянно славнішу від Серафимів, що без зотління Бога Слово породила, сущу Богородицю, Тебе величаємо.

ПІД ТВОЮ МИЛІСТЬ прибігаємо, Богородице Діво, молитвами нашими в скорботах не погорди, а від бід ізбави нас, єдина чиста і благословенна.

МОЛИТВА СВЯТОГО БЕРНАРДА. Пам'ятай, о Наймилостивіша Діва Марія, що одвіку нечувано, щоби той, хто до Твого захисту звертається і Твоєї оборони просить, був Тобою покинутий. Ідучи за цією надією, о Діва над Дівами, Мати Божа, кличу Тебе у моїй недолі і як грішник шукаю твого помилування. О, Мати Передвічного Слова, не зневаж молінням моїм, але прийми його ласкаво! Амінь.

Алесь ГАРУН

Хай ня льюцца дажджы цёмна-хмарныя
Над зьмярцьвелаю пашаю.
Хай пачнуцца гады хлебадарныя
Над зямелькаю нашаю.
Хай красуецца жытам, пшаніцаю,
Каласочкамі цяжкімі,
Хай узмацуецца Боскай правіцаю
Ї Усятворчымі ласкамі.
Хай асьвецішца праўды навукаю
Ї братэрскаю згодаю,
Хай зьнявечыцца крыўда з прынукаю
За яе загародаю,
Хай узьлятаець хвала яе племяні
Упякнёнага цнотамі,
Хай шыбаець над скаламі з крэмяню,
Над арлінымі ўзьлётамі.

о. Міхал САПЕЛЬ

настоятель Свято-Троїцької церкви (св. Роха) у Менську

ВІН ПРИХОДИТЬ, ЩОБ ЗАСПОКОЇТИ ДУШІ

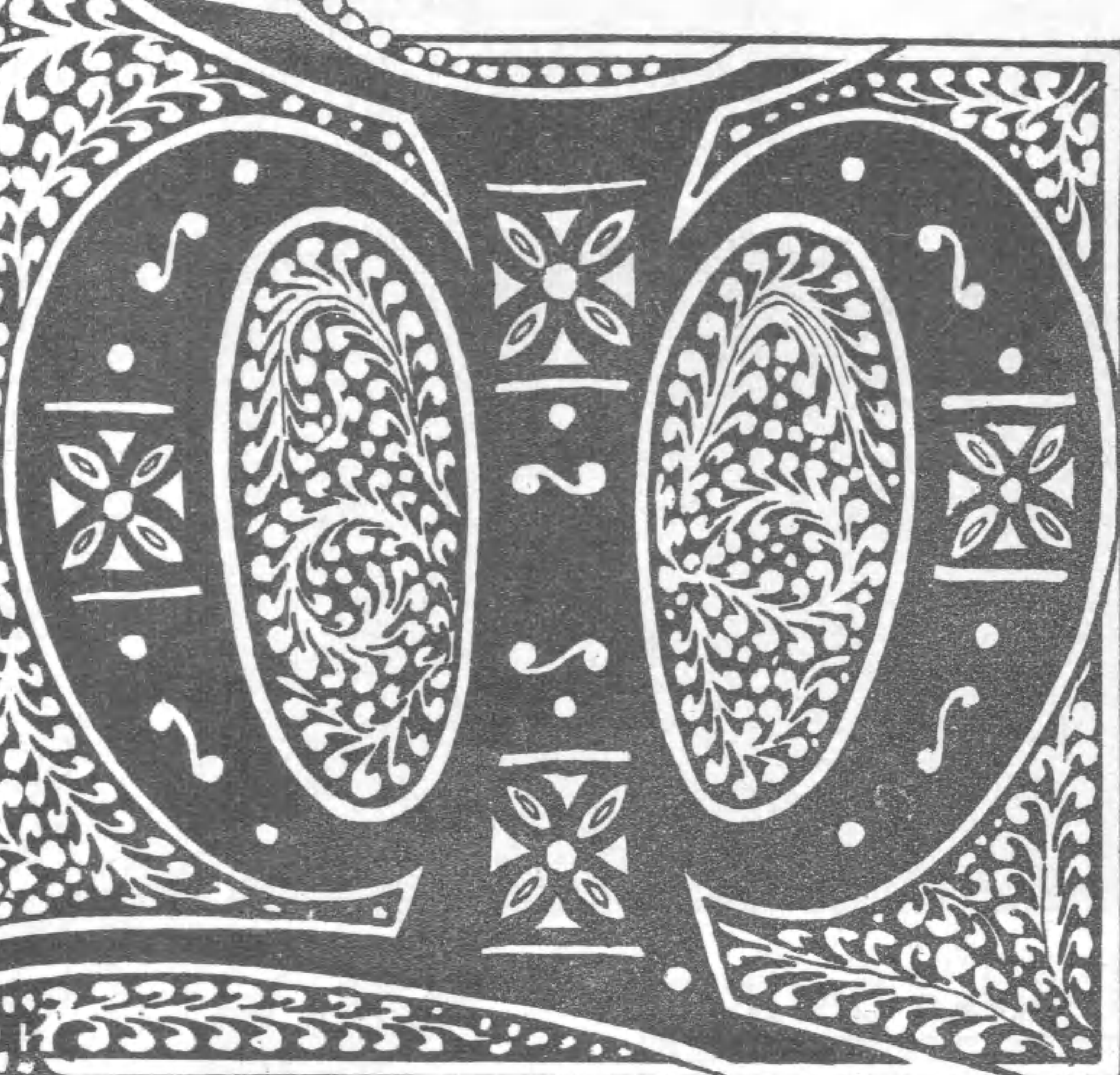
Слава во вишних Богу, і на землі мир, во человіціх благоволеніє!

Цю пісню співали ангели при народженні Христа. Бо саме для хвали Божої і для спокою людей приходить Він на землю. І справді, кожна людина бажає собі та іншим спокою в житті, щастя. Але як ми розумієм це щастя? Багато хто бачить це у простім добробуті, хоче побудувати це без Бога. Або шукає духовного спокою, але також без Бога. Чи можливе таке щастя? Історія людства, особливо минувших десятиліть, стверджує повну марність і нікчемність таких пошуків і непозбіжно ставить людину перед ще більш болючими проблемами. Так у чим же є справжне щастя?

У вбогій Віфлеїмській стайні народжується Дитя. Так Христос приходить на землю. Бог іде до людей. Для людей. Чи це не відповідь Божа? Марія та Йосиф у тяжкій своїй подорожі з Назарету до Віфлеїму, коли не знаходився їм притулок в жодній хаті, відчували себе щасливими. Це чудове почуття не покидає їх і пізніше, під час втечі від Ірода в Єгипет, і у повсякденному, сімейному житті у Назареті. Бог сам, своєю присутністю наповнював їх щастям. Але Бог присутній небачно й в кожнім із нас. Він постійно побач, і Він любить нас. Тому треба відчинити двері свої для Нього, впустити Його у своє життя. І святий Августин знаходить свою відповідь: "Не заспокоється моє серце, поки не знайде спокою в Бозі".

Христос приходить у світ малим дитям. Щоб нікого не перелякати, нічого ні в кого не відібрати, але змінити серця наші й душі. Зробить їх чулими до Бога та до людей, наповнить їх повсякчасним пожертвуванням і любов'ю. Тому треба згадувати про Бога не тільки у свята та при навідуванні церкви. Як Він весь час з нами, так і ми повинні постійно бути відкритими для Нього, відчувати Його присутність і ласку, жить Богом. І тоді Він тут, на землі, дасть відчути спокій і щастя нашим душам.

Долученість до істини

ома Гемеркен (1380-1471) народився у містечку Кемпен під Кельном, тому називався Кемпійським. Від 1392 року до вступу у 1399 році до ордену св. Августина, був учнем Герарда Героте і Флорента Родевінса. Вони були батьками духовного відродження Голяндії, які наприкінці ХУ сторіччя заснували напрямок у аскезі "devotio moderne" і також з благословення папи Урбана УІ заклали конгрегацію "Братів спільного життя". За енергійну діяльність заздрісним кліром неодноразово називалися єретиками.

Фома Кемпійський покинув цей світ у чині абата монастиря у Агпетерберзі. Аскет, філософ і письменник, він написав багато творів. Найцікавіший з них – книга "Наслідування Христа" – набув всесвітнього визнання і незчисленну кількість читачів. Перше друковане видання книги побачило світ у 1470 році у місті Аусбурзі і до кінця сторіччя мало більше 80 видань.

Але сам Фома Кемпійський, як ніхто, далекий від людської амбіційності, відмовився від авторства: він не схотів (чи не зміг) підписатися під своїм богонатхненим твором.

Довгий час тривали суперечки про справжнього творця цього підручника аскетизму і духовності. І завдяки дослідженням німецького науковця Карла Гірше, точно відоме ім'я автора.

П'ять сторіч ця книга приваблює різних людей. Св. Ігнатій Лойола від часу свого приходу до віри читав її по два рази щоденно: один розділ зранку, наступний розділ ввечері, уривками, відкривши на якомусь місці. Св. Франціск Сілезький звичайно говорив, що ця книга освятила більше людей, ніж уміщує в собі літер. Читали її також Петер Карнеллі, Лейбніц, Бетховен, Манзоні, Достоєвський, Бердяєв. Ампер, тяжко хворий, на питання свого друга, чи не бажає він почути якийсь розділ з "Наслідування Христа", відповідав: "Може, щось інше, мій любий, бо "Наслідування..." я знаю напам'ять".

Не всі відомі і невідомі читачі шукали і шукають у книзі одного, не всі люблять одне й те саме, не всі читають її з однаковими враженнями. Для когось найбільш цінне – задоволення релігійного почуття й духовне навчання; інші, читаючи її у дусі цнотливості й надихаючись ідеєю, здобувають насолоду від її зовнішньої форми, задовольняють поетичний настрій душі. Цей твір, написаний з Божої ласки, насичений святою поетикою, кожна сторінка дихає ліричним піднесенням віруючої душі; всюди у ньому чути великий спів про Бога, про вічність, про людську долю. У кожному розділі пульсує, бодай, єдина думка, яка завжди знайде відгук у серцях людей, випробуваних життям і шукаючих у вічности вирішення проблем, що не мали рішення. Ця думка – думка про справжнє й марне у житті. Від того, що людина обере у цьому світі, залежить, чи побажає вона піти слідом за Христом, піти по "шляху спокою і справжньої волі". Цей шлях не є тяжким. Треба єдине мати в душі – навчає Фома Кемпійський – з'єднати байдужість до матеріяльного світу з покорою і Любов'ю. Цього прагне і Господь, даючи кожному з нас найдосконаліші засоби.

Цей переклад на українську мову зробив доктор Йосиф Боцян, єпископ Луцький у 1920 році.

Пропонуємо читачам деякі уривки з цього чудового твору.

Едвард Тарлецький

Фома Кемпійський

Наслідування Христа

ПЕРША КНИГА

Практична заохота до духовного життя

Глава 1

Про наслідування Христа і погорду всіх світових марнот

Хто йде в слід за Мною, той не ходить у темноті, каже Господь (Йо. 8,12). Це Христові слова; вони заохочують нас до того, щоб ми наслідували Його життя і святі звичаї, коли бажаємо по правді просвітитися і очиститися з усякого засліплення серця. Тому нашим найбільшим старанням хай буде – вдумуватися в життя Ісуса Христа.

Христова наука вища за всі науки святих; а хто матиме Його духа, той найде хліб життя – манну, що в ній ховається.

Але таке буває, що багато людей, навіть при частім слуханні Євангелії мало ним переймається; це свідчить про те, що вони не мають у собі Христового духа.

А хто хоче зрозуміти Христові слова з повною розкішшю – той хай старається, цілим своїм життям Його вірно наслідувати.

Нащо здається та велемудра розмова про св. Тройцю, коли покори тобі бракує і тому ти св. Тройці не будеш подобатися?

По правді, велемудрі слова не роблять ще святим ані праведним; але чесне життя ділає милим Богу.

Волію радше відчувати сокрушення серця, ніж уміти сказати, що воно означає.

Коли б ти вмів цілу Біблію на пам'ять і знав думки всіх мудреців, навіщо б усе теє здалося без любови і благодати Божої?

Премарна марнота і все марнота (Еккл. 1, 2), крім одного: Бога любити і Йому одному служити.

Найвища мудрість така: погорджувати світом і так прямувати до царства небесного.

Так, марнота єсть, глядіти проминаючі багатства і на них вповати.

Марнота також, уганятися за почестями і пнутися вгору.

Марнота єсть, давати волю бажанням тіла, тай пожадати чогось такого, за що потім треба тяжко покутувати.

Марнота єсть, бажати собі довгого віку, а мало дбати про те, щоб праведно жити.

Марнота єсть, уважати тільки на теперішнє життя, а не добачати того, що має колись статися.

Марнота єсть, любити те, що мигом проминає, а не квапитися туди, де чекає нас віковічна радість.

Оформлення зроблене згідно мотивів ініціалів з "Майнцької Псалтири", виданої Йоганом Фустом і Петером Шофером у 1457 р.

Заєдно пам'ятай на ту приказку, що око не надивиться огляданням, ані ухо не наслухається слуханням (Еккл.1,8).

Тому старайся відірвати своє серце від прив'язання до речей видимих, а звертайся до невидимих дібр.

Бо ті люди, що піддаються своїм змислам, поганять свою совість, тай тратять ласку Божу.

Глава 2

Про маловаження своєї власної особи

Кожний чоловік уже з природи бажає щось знати; але що дає знання без страху Божого?

По правді ліпший покірливий селянин, що служить Богу, ніж гордий мудрець, що не дбає про себе, а глядить за кружанням небесних планет.

Хто себе добре пізнає, той у своїх власних очах маліє і він не тішиться людськими похвалами.

Коли б я знав усе, що єсть на світі, а не мав у собі любови (1 Кор. 13,2), що помогло б мені воно перед Богом, що колись буде судити мене по моїм учинкам?

Лиши ту непоміркованy жадобу знання; бо в ньому буває велике розсіяння думок і баламутство.

Вчені дуже хотять, щоб їх люди бачили і вважали за мудрих.

Багато є таких речей, що їх знання або дуже мало, або таки ніякої користи душі не приносить.

І дуже нерозумний той, хто глядає всього іншого, а не того, що веде до його спасення.

Велика сила слів не наситить душі; але праведне життя оживляє ум і чисте сумлінне дає велике вповання на Бога.

Що більше й лучше ти щось знаєш, то тяжче за те будуть тебе судити, коли не будеш тим святіше жити.

Тому не чванись великим хистом, ані наукою; але радше бійся за те знання, що тобі дано.

Коли тобі здається, що ти багато знаєш і досить добре все те розумієш, то знай, що ще далеко більше є того, чого не знаєш.

Не гордись (Рим.11,20), але радше признавайся до свого неуцтва.

Чому хочеш ставити себе вище над другого, коли є більше таких, що вченіші від тебе і досвідченіші в законі?

Коли хочеш знати й навчитися чогось корисного, люби те, щоб про тебе ніхто не знав і нізащо тебе не мав.

Найвища і найправдивіша наука є така: правдиве пізнання маловаження своєї власної особи.

Себе нізащо мати, а других завсіди добре і

високо цінити – це велика мудрість і праведність.

Коли б ти навіть бачив, що хтось явно грішить, або що він допускається якого тяжкого злочину, то все ще ти не повинен уважати себе за кращого: бо не знаєш, як довго зможеш витривати в праведності.

Ми всі немічні, а ти не вважай нікого за гірше немічного, ніж ти сам.

ТРЕТЯ КНИГА

Про душевну потіху

Глава 23

Про чотири способи, як дійти до святого спокою

Господь. – Сину, тепер хочу навчати тебе дороги мира і правдивої свободи.

Слуга. Роби, Господи, як кажеш, бо мило мені послухати того.

Господь. Сину, старайся радше чужу волю чинити, ніж свою власну. Волій завсіди мати менше, ніж більше. Гляди завсіди нижчого місця для себе і того, щоб усім підлягати.

Бажай заєдно і молися за те, щоб воля Божа діялася з тобою у повній повні. Отака людина увіходить у країну мира і спокою.

Слуга. Господи, та мова Твоя коротенька, але в ній міститься багато благословення. Мало в ній слів, але вона повна змісту і багата на овоч.

А коли я зможу вірно її зберегти, то не повинно б так легко зчинятися в мене замішання.

Бо скільки разів я чую, що я чогось неспокійний і мені тяжко, бачу, що я відступив від тієї науки.

Але Ти те все можеш і завсіди любиш душею вперед, прибільши мені ще ласки, щоб я зміг виконати Твої слова й довершити мого спасіння.

МОЛИТВА

Проти злих гадок

Слуга. Господи, Боже мій, не віддаляйся від мене; Боже мій, пам'ятай на поміч для мене (Пс. 70, 12), бо різні думки зворушилися в мені і великий страх тривожить мою душу.

Як мені тут перейти ціло? Як перебитися скрізь них?

Господь сказав: я буду йти поперед тебе і впокорю славних на землі (Іс. 4, 52).Відчиню ворота в'язниці, і виявлю тобі мої найглибші тайни.

Слуга. Роби, Господи, як кажеш, а всі погані думки хай щезнуть сперед лиця Твого.

Оце моя надія і єдина потіха, щоб прибігати до Тебе у кожній біді, на Тебе вповати; до Тебе з глибини серця кликати і терпеливо ждати на Твою потіху.

МОЛИТВА

За просвічення розуму

Слуга. Просвіти мене, мій добрий Ісусе сяйвом душевного світла і вижени з кліток мого серця всю темноту. Здержи розтіч думок і здави напасливі спокуси.

Борися мужньо за мене і побори лютих зміїв,– що так скажу, – ті манливі пристрасті, нехай завдяки Твоїй перемозі настане мир (Пс.121,7) і Твоя хвала хай грімко залунає у святих хоромах, цебто в чистій совісті.

Накажи вітрам і бурям; скажи морю: втихомирся! а зимному вітрові: не вій! – і настане велика тиша.

Пошли своє світло і правду свою (Пс. 42,3), нехай світять над землею; бо то я, – та пуста і мертва земля, доки Ти не просвітиш мене.

Злий на мене свою ласку з висот, зроси моє серце небесною росою, пусти струї побожности, хай зрошують лице землі, щоб родила добрий і дорідний овоч.

Підніми вгору мій ум пригнетений тягарем моїх гріхів і все моє бажання прикуй до неба, щоб я, закуштувавши солодощів небесного щастя, бридився думати про земні речі.

Візьми мене і забери геть від усякої проминаючої світової потіхи, бо ніяке створіння не може мого бажання вповні заспокоїти і мене потішити.

Прив'яжи мене до себе нерозривним вузлом любови, бо Ти єдиний заспокоюєш серце, а без Тебе все є гидота.

Глава 24

Про незацікавлення життям других

Господь. – Сину, не будь цікавим і не клопочися надаремне.

Що тебе обходить це або те? Ти вступай мені вслід (Йо. 21, 22).

Бо що має обходити тебе, чи хто там такий, чи сякий, або чи хто так чи сяк робить або говорить? Ти не маєш відповідати за других, але віддаси одвіт за себе самого. Так чому ж ти в те втручаєшся?

Ось я всіх знаю й бачу все, що діється на світі; і я знаю як кожна людина мається, що вона думає, чого хоче і до якого кінця йде її намір.

Тому то все треба здавати на мене, а ти заховай тільки спокій у серці й лиши нехай непосидющий побивається, скільки схоче.

Те, що він зробить, або скаже, спаде на нього бо мене він не може ошукати.

Не клопотайся за марним блиском великого імени за широкою дружбою ні за особливою любов'ю людей.

Бо такі речі родять розсіяння і велику замороку в серці.

Я радо провіщав би тобі моє слово і відкривав би свої тайни, коли б ти пильно вважав на мій прихід і відчинив мені двері до свого серця.

Будь бачний пильнуйся і молися і в усім упокоряйся (Еккл. 3,20).

Глава 30

Про молитву за Божу поміч і про вповання на відзискання благодати

Господь. – Сину! Я Господь кріплю тебе в день журби (На. 1,7).

Приходь до Мене, коли не гаразд з тобою.

Найбільше спиняє потіху з неба те, що запізно звертаєшся до молитви.

Бо ти, поки станеш Мене ревно благати, тим часом шукаєш усякої іншої потіхи і розваги в світових речах.

Тимто буває так, що все те мало що помагає, доки не впізнаєш, що Я Той, який спасаю тих, що вповають на Мене і крім Мене нема ні доброї поради, ані навіть ліку на довгий час помічного.

А коли вже після бурі твій дух знову підніметься, тоді подужчай у світлі Мого змилування, бо Я близько (каже Господь), щоб усе обновити, не тільки цілком, але і в повну розкіш.

Чи є може щось за тяжке для Мене? або хіба Я буду схожий на такого, що обіцяє, а не виконує?

Де твоя віра? Стій, не подавайся і витримай!

Будь терпеливим і мужнім, а в свою пору прийде до тебе потіха.

Дожидайся Мене, дожидай, Я прийду і стану тобі в пригоді.

Це спокуса, що нападає на тебе і нікчемний страх, що тебе тривожить.

Навіщо клопотатися тим, що колись може приключитися? Хіба тільки на те, щоб без перестанку сумувати. Доволі дневі того лиха, що його має (Мт. 6,34).

То не мудре і ні на що журитися, або тішитися чимось прийдешнім; може воно й ніколи не станеться.

То воно людська річ, датися ошукати таким марам; а все таки воно ознака слабого духа, так легко піддаватися підшептам ворога.

Бо йому байдуже, чи він правдою, чи ложжю піддурює і зводить, чи він приводить до впадку замилуванням у теперішніх речах, чи страхом перед сподіваними.

Так нехай не турбується твоє серце і не лякається (Йо. 14,27).

Віруй в Мене і вповай на Моє милосердя.

Коли гадаєш, що ти від Мене далеко, то Я нераз тим ближче коло тебе.

Коли думаєш, що вже мабуть усе пропало, тоді нераз саме більша нагода до заслуги і зиску.

Не все ще пропало, коли щось цілком інакше випаде.

Не треба тоді судити по теперішньому твоєму почуванню і ніколи ніякою тяготою, звідки б вона не прийшла, так перейматися і так на неї дивитися, мов би то вже вся надія рятунку пропала.

Не думай собі, що Я вже тебе навіки покинув, хоч би Я на хвилину зіслав на тебе яку журбу, або навіть не дав тобі сподіваної потіхи, бо така дорога веде до царства небесного.

Без сумніву, для тебе і всіх інших Моїх слуг більша користь із того, коли прикрости досвідчають вас, ані ж коли б вам велося все так, як самі хочете.

Я знаю тайні мислі. Яка то велика користь для твого спасіння деколи лишити тебе без потіхи, щоб ти часом не загордів серед доброго успіху і не захотів собі бути в самоуподобанні із-за того, чим ти не є.

Те, що Я дав, Я можу відібрати і знову дати, коли Мені сподобається.

Якщо дам, то воно Моє єсть, а коли відберу, то твого Я не взяв, бо Мій є всякий добрий дарунок і всякий святий дар (Як. 1,17).

Коли зішлю на тебе який тягар або яку прикрість, не ремствуй і не впадай на дусі; Я можу скоренько пільгу дати і весь тягар перемінити в радість.

А всетаки, коли Я так з тобою чиню, Я справедливий і достойний великої хвали.

Коли ти розумний, як слід, і поправді на все глядиш, ти не повинен ніколи з-за прикростей так тяжко сумувати, але радше тішитися ними і дякувати за них.

Навпаки, вважай це за єдину радість, що Я не щаджу тебе і боляче б'ю тебе.

Як Отець полюбив Мене, так і Я вас люблю (Йо. 15,9), сказав Я своїм любим ученикам.

А все ж не на дочасні радощі Я їх післав, але на завзяту боротьбу; не на шанобу, а на зневаги, не на безділля, а на працю, не на впокій, а на терпеливе збирання рясних овочів.

Затям собі, мій сину, ці слова!

Глава 47

Задля вічного життя треба зносити всі труднощі

Господь. – Сину, хай не зламують тебе труди, яких ти піднявся ради Мене, ані журби хай не прибивають тебе так дуже, але в усякій пригоді нехай кріпить і потішає тебе Моя обітниця.

Я є в силі заплатити гойно, аж надто.

Не довго тут гаруватимеш і не завсіди пригнітатимуть тебе болі.

Підожди трохи, а хутко побачиш кінець лиха.

Прийде одна така година, коли скінчиться ввесь труд і клопіт.

Благеньке і коротеньке все те, що з часом минається.

Що робиш, роби добре, працюй вірно у Мойому саді-винограді, Я буду твоєю нагородою.

Пиши, читай, співай, зідхай, мовчи, молися, мужньо зноси прикрості; життя вічне варте всіх тих, та ще більших боротьб.

Прийде спокій одної днини, що її Господь віcть, і не буде тоді ні дня ні ночі, як у теперішню хвилю, але вічне світло, нескінчена ясність, тривкий мир і безпечний відпочинок.

Тоді не скажеш: Хто освободить мене від цього смертного тіла? (Рим. 7,24).

Ані не закликнеш: Горе мені, що моя мандрівка така довга! (Пс. 119,5).

Бо смерть щезне і настане спасіння в повну розкіш, без усякої непевности, серед блаженних радощів, милого і світлого товариства.

О, коби ти побачив нев'ялі вінці святих у небі! а як славно веселяться тепер ті, що ними світ погорджував і немов то вважав їх за таких, що не варті жити.

По правді, ти зараз упокорився б аж до земного пороху і волів би радше всім підлягати, ніж старшинувати хочби над одним чоловіком.

І ти не бажав би собі в цьому житті веселих днів, але радше ти тішився б тим, що терпиш Бога ради і вважав би собі за найбільший зиск те, що люди ні за що тебе мають.

О, коби то ти зрозумів це і записав собі глибоко в серці, яким чином ти міг би хоч раз пожалуватися?

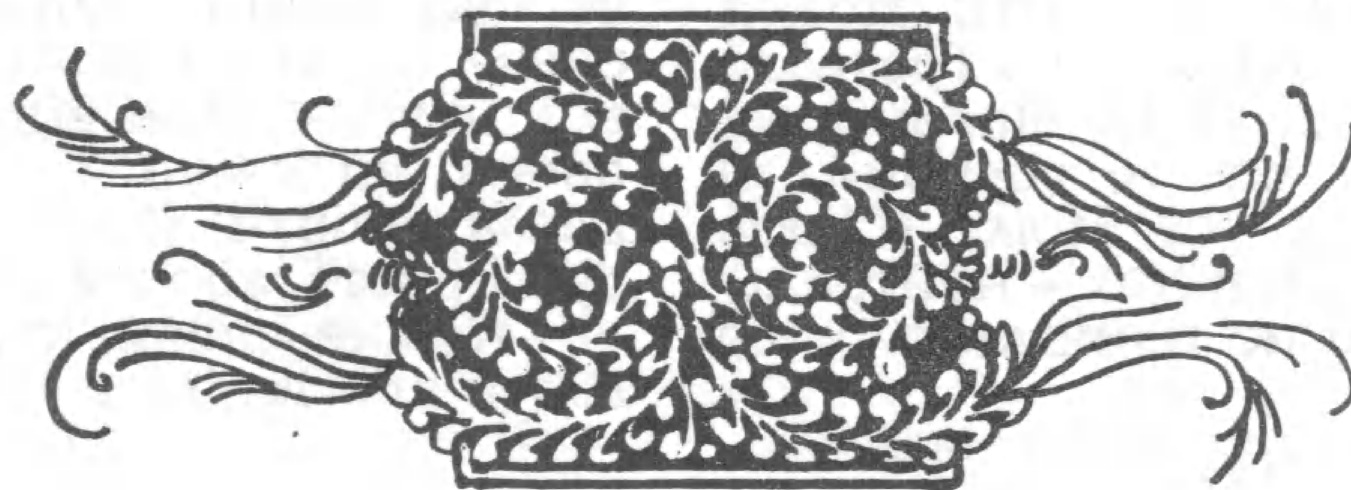
Чи не годиться задля вічного життя зносити всі трудності?

Це не мала річ, стратити, або набути царство небесне.

Тому підніми лице своє до неба. Ось тут Я, а зо Мною всі Мої святі; вони вели на цьому світі велику боротьбу, а тепер утішаються, тепер вони безпечні, тепер мають упокій і на віки зостануть зо Мною в царстві Отця Мого.

...продай, що маєш,...,
потім приходь і йди за Мною.
(Мат. 19, 21)

Бо де твій скарб, там буде і твоє серце.
(Мат. 6, 21)

КАТИХИЗМ ОТЦЯ ПЕТРА

СМЕРТЬ

Посвячення у містерію (таємницю) є символічним входом у нове життя. Але перед тим як його здійснити, вибранець приймає символічну смерть. Бо "що ти сієш, не оживе, коли не помре" (Кор. 15, 36). Вода – пара – повітря – вогонь. Кожен якісно новий стан речовини несе у собі смерть попередніх її станів. Дійсно, ніщо так не нагадує про життя як смерть. Це ж стосується і людини.

Для людини смерть те саме, що для води вогонь. Як вода, котра випаровується, звільняє з себе більш тонкі речі, так і фізичне тіло людини під дією спопеляючої його протягом земного життя смерті наприкінці визволяє з себе речі більш тонкі – душу і дух.

Вогонь у собі несе смерть для води. Скоріше не для самої води, а для того стану речовини, який ми називаємо водою, тому що метафізично вогонь є замкнений у воді – інакше вона не мала б властивості нагріватися і в своїм якісно новім стані підійматися на рівень того ж вогню. Таким чином, вогонь не стільки смерть води, скільки її прагнення перейти з одного, грубішого, стану – у інший, більш тонкий.

Те ж саме відбувається в людині. Народившись з материного лона, людська істота робить перший крок назустріч смерті. Однак "чи для того людина народжується, щоб померти?!" – питається Йов. Смерть – це вогонь життя, це прагнення людини, хай навіть неусвідомлене, перейти з стану матеріального у стан духовний. Вода, "помираючи", переходить у вогонь; зернятко, "помираючи", народжує колос. Все, помираючи, не пропадає без знаку, а переходить з теперішнього стану буття у наступний – як правило, вищий. Це закон життя, його руху вперед.

Чому ж ми, віддаючи перевагу прогресуючому життю тих самих зернят або води, повинні відокремлювати людину від цього закону? Бо увесь світ, що оточує людину, вміщується в ній, щоб людина, дивлячись на нього, змогла зрозуміти і свою власну роль у цьому світі і задля цього світу, і своє власне призначення як істоти перш за все духовної.

Тому перше таїнство, від якого починається духовне відродження людини, є таїнство смерті – хрещення. Бо "всі ми, що у Христа хрестилися, у смерть Його хрестилися... Бо якщо ми з'єднані з Ним подобою Його смерті, то будемо з'єднані і подобою воскресіння" (Рим. 6, 3-5).

ЗМАГАННЯ ЗА ЛЮДИНУ. ЛЮДСЬКИЙ ВИБІР ШЛЯХУ

У Новому Заповіті неодноразово підкреслюється, що служіння людини може йти тільки двома шляхами: або Богу, або дияволу. Третього немає . Про третє сказано: "... ти не зимний, не горячий! Тому, що теплий, але ні горячий, ні зимний, то вивергну тебе з уст Моїх" (Одкр. 3,15-16), звідки ясно, що третій шлях – нейтральний – хоча існує, але зовсім не приймається до уваги.

Продовження. Початок у № 2, 1990г.

"Коли ж прийде Син Чоловічий у славі Своїй, і всі святі Ангели з Ним, тоді сяде на посаді слави Своєї. І з'являться перед Ним всі народи; і відділить одних від інших, як пастир відділяє овець від цапів; і поставить овець праворуч, а цапів ліворуч" (Мв. 25,31-33). Значить або праворуч Христа, або ліворуч – середини немає.

Кожне слово, кожен вчинок людини послуговує або на хвалу Богу, або на прославлення

нечистого. Причому незалежно від ступеня усвідомлености вчинку, бо навіть "за всяке пусте слово, яке кажуть люди, дадуть вони відповідь у день Суду" (Мв. 12,36).

"Ніхто не може служити двом господарям; бо чи першого буде ненавидіти, а другого любити, чи першому буде сприяти, а другого знехтує. Не можна служити Богу й мамоні" (Мв. 6,24). Цьому законові підвладні не тільки кожна окрема людина, але і всяке згуртування людей: громадське, політичне, релігійне чи інше. У цьому сенсі можна сказати, що немає жодної політичної чи громадської організації, яка не визнавала б тієї чи іншої релігії.

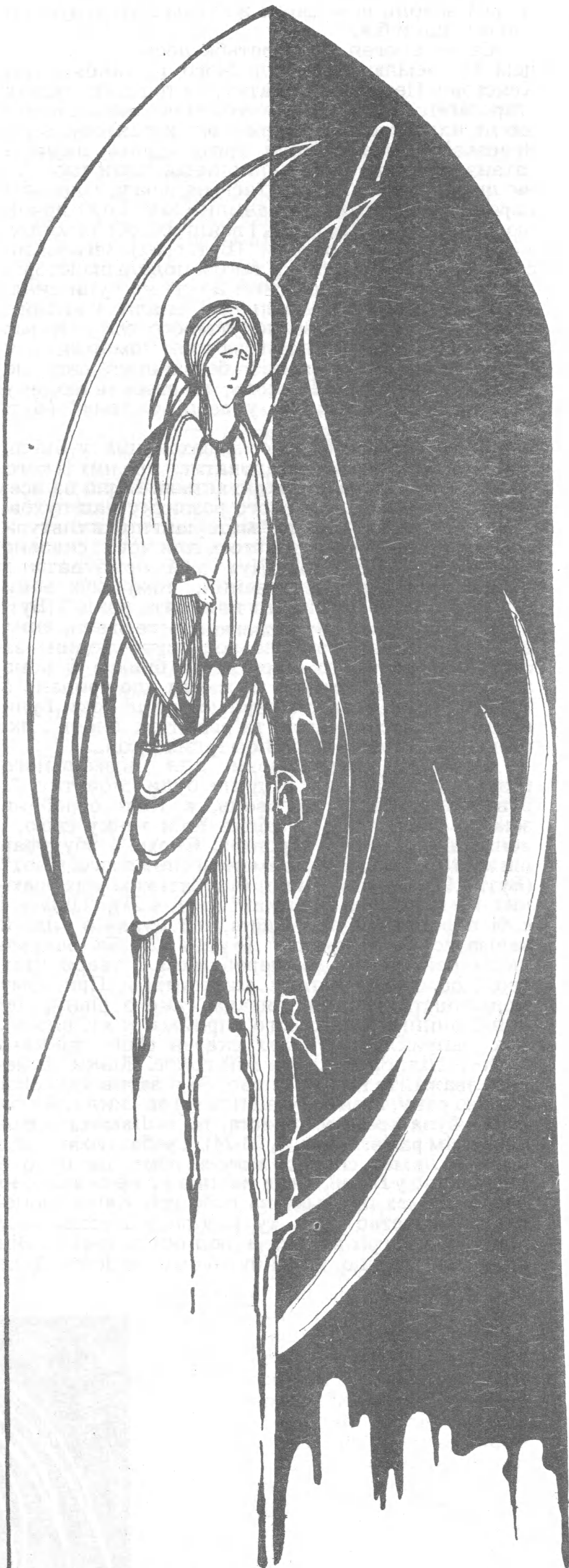
Таким чином, всі релігії світу можна поділити на дві протилежні релігійні течії: релігія, що визнає правдивого Бога, і протилежна їй релігія сатанізму.

Релігія складається з трьох головних елементів: містичного, магічного й раціонального. Людина може прийти до релігійної свідомости не тільки через одкровення, а й чисто раціоналістично, шляхом пізнання навколишнього світу, який її оточує. Пізнання цього світу приводить людину до віри в існування якоїсь Сили та Розуму, на яких тримається і керується світобудова, до віри у духовний світ – воно призводить людину до містичного сприймання буття, тоді у неї виникає потреба згоди, гармонії, контакту з тою Духовною Істотою, що відкрилася їй через одкровення чи через пізнання, служіння знайденому у Ній правдивому своєму Господові й Владиці. Звідси – обрядовий бік релігії з властивою йому магічністю діяння.

У релігії три ці елементи – містичний, магічний й раціональний – гармонійно з'єднуються і існують у непорушній єдності. Нехтування одного з них веде до викривлення і виродження релігії у бік примітивного відьомства, або таких містичних течій як окультизм, спіритизм і т.д. Подібні викривлення є небезпечними не так для сатанізму, як для християнства, бо сатана сам не створює нічого, але прагне зіпсувати створене Богом. Тому всякий відхил від істини і християнської єдності є його досягнення. Більш за все ці викривлення виникають нібито з добрих намірів очищення та оновлення. У релігійній історії людства знайдеться багато цьому прикладів.

Індульгенція – той самий талісман, якому римським духівництвом надавалась магічна сила відпускати гріхи. Так римо-католицтво натиском на містичний бік релігії провокує напади лютеран якраз на цей бік – і в результаті лютеранство кидається у іншу крайність і прокладає шлях раціоналізму, чим завдає удар не тільки католицтву, а християнству взагалі. Якщо лютеранство – самокритика християнської церкви, тоді воно надало життя силам злого критиканства, які чекали свого часу. Натиск на раціоналізм привів до пихатої віри у міць людського розуму, якому для пізнання світу нібито і не потрібен Бог. Не дивно, що матеріялізм у своєму найяскравішому марксистському прояві розвівається якраз у протестантських країнах.

Протиборство сатани з Творцем почалося ще до створення людини або відразу після створення. Істотно те, що людина з перших днів свого існування робиться об'єктом цього протиборства, тому що боротьба сатани проти Бога є першою боротьбою за душу людини. Вся історія людства є історією цього змагання, а цілі пле-

Малюнок Андрія Позняка

мена і народи всім своїм життям підтримували той чи інший бік.

Свого апогея ця боротьба досягла з приходом на землю Бога тілесного і становлення Христової Церкви. Спочатку, на перших стадіях старозавітного розвитку людства, цій боротьбі ще не надається категоричного характеру, як у новозавітні часи. Після гріхопадіння людини сатана особливо активно починає діяти тоді, "... як люди почали множитись на землі, і доньки народилися в них; і побачили сини Божі дочок людських, що вони гарні, і взяли їх собі за жінок, з усіх котрих вони обрали" (Бут. 6,1-2). Загальний сенс цього оповідання, а також подальша історія людства показує, що "сини Божі" не були синами Єноха, але ангелами, які впали з вищого єства у гріховне єство почуттєвого світу. Якраз через цей ненатуральний зв'язок помножилися "лиха людські на землі", беззаконня сягнуло того, що "покаявся Господь, що створив людину на землі, і засмутився у серці Своєму" (Бут. 6,5-6).

Характер цих беззаконь захований у Біблії, але ми можемо здогадуватися про них із того небагатого, що нам відкривається. Перш за все, це була перевага тілесного розвитку над духовним, вочевидь, розквіт матеріальної культури поряд із всебічною розпустою, для чого і сказано Господом: "Не буде Дух Мій прибувати з людьми завжди нехтуваний, тому що вони плоть; і будуть дні їх сто двадцять років" (Бут. 6, 3). Якщо тепер ми можемо спостерігати, яких вершин пізнання змогла досягнути людина за свої 70-80 років, то наскільки більше б вона здатна була досягнути за життя, що тривало б 700-800 років! Давайте уявимо, що ці роки були віддані на засвоювання та розвиток знань , які отримувала людина від померлих духів...

Необхідні передумови для нормального розвитку пізнання у людини були спочатку. "І був Авель пастухом овець, а Каїн обробляв землю" (Бут. 4, 2); "І звідав Каїн жінку свою, і вона завагітніла й народила Єноха. І збудував він місто; і назвав місто іменем сина свого: Єнох" (Бут. 4,17); "... він (Ювал) був батьком усіх граючих на гуслях та сопілках" (Бут. 4,21); "Ціла ж і собі породила Тувал-Каїна, що кував з міді й заліза всяке знаряддя" (Бут. 4,22). Як бачимо люди займалися землеробством і тваринництвом, обробкою металу, мистецтвом. При чому моральність людини сягала такого рівня, що деякі вчинки ближнього сприймали як власні. Так наприклад, "Ламех сказав своїм жінкам: "Адо й Цілло, слухайте мій голос. Жінки Ламехові, зважайте на моє слово; бо я забив чоловіка за мою рану, а дитя (у відплату) за синяк. Як за Каїна була всемеро помста, то за Ламеха в сімдесят сім разів." (Бут. 4, 23-24). Треба думати, що коли б Ламех справді когось вбив, це було б висвітлено у Біблії, але в ній про це не сказано ні слова. Ламех приймає на себе гріх Каїна, попереджає людство про ту відповідальність, яку воно несе за гріх вбивства людини людиною. Він каже про те, що у майбутньому людство буде жати те, що посіє сьогодні.

На початку розповіді про сходження злих духів до людських дочок, Біблія звертає нашу увагу на те, що перед тим люди "закликали Ім'я Господнє".

Ті знання, які принесли людині злі духи, відвертали її від Духу Божого. Що обіцяє людині сатана, спокушуючи її в раю? Він каже: "будете як Боги". Значить, злими духами розвивалося в людині якраз те, що вело її до гордині, самообожнювання, вседозволеності . То була цивілізація велетнів, цивілізація богів, про загибель якої у водах потопу до теперешніх часів шкодують сатаністи. І вони готують нам на майбутнє цивілізацію схожу на ту, яка загинула від гніву Божого. "Немає нічого нового під сонцем" (Екл. 1, 9).

Після вигнання з раю людина потрапляє у світ нижчий, матеріальний. "Царство моє не від світу цього", – каже Господь (Йоан. 18, 36). Царство ж диявола у цьому світі. Результатом гріхопадіння стало роздвоювання людської особи, її одночасна належність до світу фізичного і духовного – і спочатку в людині сполучається служіння обом. Людина стоїть ще на дитячому ступені розвитку і ще не дозріла до свідомого вибору. Цей вибір вона повинна здійснити самостійно без якогось примусу ззовні. Тому протиставлення понять "Господь" і "сатана" на цій стадії ще невиразне – так як, наприклад, у випадку з пророком Валаамом.

Бог, який з'явився вночі увісні Валааму і загадав йому йти до Валака, не є правдивим Богом, але є лихим. Бог правдивий удень послав Ангела заступити дорогу Валааму. Не може бути суперечності в Бозі. Але як сказано про з'явлення Валааму вночі нечистого? "І прийшов Бог уночі до Валаама..." (Числ. 22, 20)

Однак подвійність ця довго тривати не могла. Людина наближається до вибору. У книзі Йова "бог лихий" хоча і знаходиться ще поміж синами Божими, але вже зветься своїм справжнім ім'ям – сатана. І дозволяє Господь сатані спокусити Йова для полегшення людині вибору, для зрозуміння людиною своєї правдивої сутности – в чому вона: чи у хиткому світі матеріяльнім, що, як дим, розтане у невідому годину, чи в Бозі – Джерелі життя і вічности, Який не покидає людину у недолі.

Після Христової жертви цей вибір мабуть був зроблений повністю. Сам Бог сходить на землю, щоб піднести людину на небо. На землю ж блискавкою спадає сатана, щоб з того часу відкрито усією своєю силою перешкоджати спасительницькій місії Христа. Справжня причина бід жидівського народу була у відході від заповітів Божих, але раніше ці біди проявлялися у формах політичного змагання Ізраїля з ворожими йому державами, а гоніння на християн носять вже виразний характер саме духовного змагання сатани проти Бога.

Відкривається правда про Бога. Христос відкриває нам, що Бог є Любов. Відкривається правда і про сатану.

Продовження буде.

Kazimer Svajak

З НАРОДОМ ДЛЯ БОГА

Дорогий Читачу! Зараз ти маєш можливість познайомитись з твором білоруського поета, публіциста і просвітителя Казимира Сваяка, постать якого в історії Білоруської культури яскраво виділяється своїм жертовним і цілеспрямованим служінням справі національного відродження. Сферами цього високого духовного служіння були Релігія і Література–обидві нероздільні одна від одної, але об'єднані ідеєю Бога і Батьківщини.

Костянтин Степович (таке справжнє ім'я Казимира Сваяка) рано відчув покликання бути священиком і отримав відповідну освіту у Віленській духовній семінарії. З весни 1915 року він вже відправляв служби і одним з перших серед ксьондзів почав промовляти у католицьких храмах білоруською мовою, що збирало на його проповіді і православних. За це К.Сваяк терпів багато кривд і переслідувань з боку церковної влади, але тим не менш свідомо і самовіддано продовжував розпочату справу, змагаючись не тільки з моральними і ідеологічними перешкодами, але і з невиліковною хворобою – сухотами, які затискали його все міцніше і врешті загасили свічку його життя на тридцять шостому році.

Казимир Сваяк встиг утвердитися як Поет, залишивши після себе чудову і цілісну книгу віршів "Мая ліра", але ж це, відомо, не вся Сваякова поетична спадщина. Він був також автором драматичних нарисів, п'єс, оповідань, публіцистичних трактатів і літературознавчих статей, у яких виявлялась різнобічність і яскравість його таланту, глибина віри і полум'яна душа відродженця. Формулою священицької діяльности К.Сваяка були слова: "З народом для Бога", яка народилася у його душі як результат внутрішньої полеміки з несприймальною для нього ідеєю соціалістів, які на грунті атеїзму промовляли: "Без Бога для народу".

Усвідомлення власного священицького покликання і щирого самоспопеляючого бажання служити своєму Краю, своєму народові, який він називав не інакше як з великої літери, гармонійно і натурально привели К.Сваяка до ідеї Унії, до визнання Унії як національної релігії Білорусів, що єднала їх – католиків і православних, і по суті відновляла єдність Христової Церкви. К.Сваяк розумів, наскільки є істотною для культурно-історичного і державного відновлення Білорусі ідея релігійного об'єднання народу, розділеного духовно на дві частки, бо цей поділ крізь віки добре використовувався більш міцними сусідами у асиміляційних і політичних цілях. Живий національний організм розпадався і нищився, Унія була його порятунком, Унія була шляхом згоди і порозуміння.

Після чергового лікування взимку 1919-1920рр. на курорті у Закопаному, але не відчуваючи себе достатньо міцним для парафіяльної діяльности, К.Сваяк жив деякий час у маленькому селі Підброддя, за його виразом, як "обиватель вільного повітря", де переписав обміркований і чернетково виконаний трохи раніше свій трактат "Унія на Білорусі". Фрагменти з цієї праці друкувалися у 20-і роки у віленській білоруській християнсько-демократичній газеті "Криніца", з якою К.Сваяк постійно і плідно співпрацював. Якраз "Криніца" на той час найбільш активно і по-відродженицьки цілеспрямовано поширювала серед білоруського селянства і інтелігенції ідеї Унії. Зараз маємо можливість ознайомити тебе, дорогий Читачу, з першою часткою цього трактату К.Сваяка "Відродження Білорусі і Унія". Передрук зроблено з авторського латиничного рукопису.

Барбара

КАЗИМИР СВАЯК

ВІДРОДЖЕННЯ БІЛОРУСІ І УНІЯ

Відродження містить у собі два елементи: минулий і сучасний. Відродження буває матеріальне і духовне, мислове і моральне. Те і друге виникає на грунті праці, а з праці поколінь виникає культура. Матеріальне відновлення сприяє технічному прогресу, який веде до розвитку цивілізації і покращення добробуту народу. Відродження Білорусі полягає перш за все у вирішенні таких економічних проблем: 1) Розподілення величезних обсягів землі на хуторні господарства.* 2) Прокладання шляхів сполучення для оживлення торговельних відносин. 3) Створення білоруської урядовості. 4) Заснування нових економічних шкіл для розвитку культури господарювання та промисловості.

У цьому напрямку повинен піти розвиток білоруського руху, якщо він має на меті розквіт Білорусі. Напрямок господарських відносин краю, по натурі своїй хліборобного, є головним напрямком праці на шляху до кращого майбутнього.

Але я не про це. Говорити я буду про важливий фактор культури нашої батьківщини, який надав їй особливе положення в історії Європи і також створив багато ідейних рухів. Цей фактор не пройде без сліду і у сучасному змаганні за майбутнє, бо хоча багато чого змінилося у житті країни за роки, все одно душа народу не змогла змінитись.

Я маю на увазі Унію, або релігійне з'єднання Сходу і Заходу в плані релігійного світогляду. Зараз немає часу змальовувати причини, що створили розлад між народами, які належать до грецького обряду з одного боку, і латинського з іншого. Я покажу тільки основну з цих причин. Східні народи попали під гніт візантійського абсолютизму, а абсолютизм не міг терпіти щось або когось понад собою, а тим більше прийнятого у християнстві духовного верховенства папи. І ось бачимо, як з одного боку західна Церква (римська) на протязі століття змагається безупинно за свою незалежність у справах віри, а з другого боку, східна (грецька) Церква попадає під владу царя, згублюючи свою духовну силу, і замикаючись у прислужництві перед урядом, котрий і стає справжнім головою Церкви.

***

* Це вирішується волею самого громадянства.

Однак Русини – назвемо так Білорусів та Українців – були тою з'єднуючою ланкою, що з'єднувала Схід і Захід. Може завдяки їхньому географічному положенню, вони були обережні, як перед цезаропапізмом зі Сходу, так і перед псевдораціоналізмом Заходу. І тому бачимо, що Русин у своєму релігійному світогляді не відразу піддається перемозі Сходу, а з великою обережністю об'єднує східний обряд з глибокими догматами західного католицтва. Київська Русь, з якою у добрих стосунках були білоруські племена кривичів, дриговичів, радимичів, приймає християнство з Греції ще у той час, коли Церкви грецька і римська були єдині. Тільки пізніше поміж ними робиться розлад, хоча намагання утримати єдність тривали завжди, а у 1439 році на соборі у Флоренції Унія була знову зв'язана і трималась би, коли б не загарбницький вплив зміцнілого тоді московського царату. Центром змагання за об'єднання, були землі Білорусів та Українців і найбільш видатним фактом цього змагання був собор у Берестi (1595 р.). Від того часу наш народ сполучений релігійно, дуже швидко розвивається культурно, але зазіхання польської шляхти з одного боку, і московський централізм з іншого, поклали хрест на релігійному і національному розвитку народу. Розвиток релігійної літератури і взагалі мистецтва якраз припадає на 200 років Унії (1595-1795), це значить на час, коли Білоруси, релігійно з'єднані, яскраво відрізнялись рівнем своєї культури від двох політичних сил, які намагалися їх загарбати – Польщі і Московії.

Але може не кожному зрозуміло, як і чому змагання за ідею (а надто ідею релігійну) розвиває мислову культуру.* Треба знати, що релігія це справа життя і смерті. Колись визнавши існування Бога і душі, ми не можемо бути легковажними до того, як людина дбає про свою душу, де і як вона молиться. Навіть ті, хто признає релігію особистою справою кожної людини, не можуть спокійно говорити про це як про якусь іншу справу. Життя вічне, або до могильної плити, життя у злуці з Богом, або у вічному розладі з

***

* Уважний читач легко зрозуміє, що слово "змагання" береться тут у спеціяльному значенні і не порушує засади толеранції, або поважання чужих переконань.

Ним; існування без кінця, або вічна темрява, ці речі непокоять думки усіх людей: або за, або проти. Ці "за" і "проти" і будуть змаганням ідей, а не людей, котрі у душах своїх говорили б: "Та мені все одно – бути чи не бути". Визнавши Бога як одвічне добро, покоримось Йому як причині всього доброго, і повіримо, що Погляд Його добре керує всіма. Ми перемагаємо злі зазіхання і живемо не стільки на свою користь, скільки на користь ближньому, шануючи у ньому творіння Боже. "Віддай кесарю – кесареве, а боже – Богу", – каже Христос, так би мовити, громадське віддай громаді, а себе – бо ти образ божий – віддай Богу. Себе більш як Богу нікому віддати не можна, треба робити так, щоб ціле твоє життя було милим Богу і людям. Зрозуміння обов'язку праці для ближнього, бажання до злучення з Богом як метою всього розумового життя, – ось де сутність релігії, ось тайна поступу цілого людства. Таким чином, релігія висвітлює кожну справу людини, і сама по собі входить до всіх творінь її духа, позначує печаткою, або приязнь до Бога, або ненависть. Прочитайте першу-ліпшу книгу, і побачите, що автор хоче чи ні, а мусить показати своє відношення до релігії: "за" або "проти". Релігія сполучає людину з позасвітом, знаходиться у кожній важливій справі людського існування.

Виявом душі кожного народу є пісенність – література. Кожен народ великої культури має багато художніх творів, як усних так і письмових, в яких він висловлює думки з глибини своєї душі. Коли подивитись, згадуючи усні народні твори, на нашу стару Білорусь, – побачимо, що її тогочасна література переважно торкається питань віри і створення релігійної єдності Білорусів східного і західного обрядів.* І така єдність прийшла б, якби її не розбила царська Росія, котра – як і колись Польща – не визнавала існування національного духу нашого народу. Але великі ідеї міцніше зв'язують людей, ніж кандали загарбників. Завдяки Русинам впала шляхетська Польща, через Русинів розвалилася царська Росія і на тій руїні Білорусь воскресла до нового життя.** Роз'єднана релігійно, знеможена економічною неволею, переможена загарбницьким націоналізмом сусідів, вона ще "молода в жилах". Традиція минулих часів припинилась. Нащадки давніх поводирів відійшли від народу, а сам так званий "тутейший" не знає, хто він. Але зараз не пора спати, бо можна навіки проспати свою долю. Великий тягар ліг на плечі синів білоруського села – тих добрих синів та дочок, що не зрадили своєму народові на користь чужинців, сміливо заявляючи на увесь світ права Білоруса на вільне життя. Інші слов'янські народи давно вже здобули собі ліпшу долю, а ми тільки тепер спромоглися взяти власну долю у свої руки.

***

*До тієї старої літератури можна також зарахувати твір великого польського проповідника Скарги – "Апологія Берестейської Унії" – написаний білоруською мовою.

** Роль Русинів (Українців і Білорусів) у цих двох світових подіях до цього часу мало бралася до уваги.

Російський царат знищив нашу ідею Унії, яка об'єднувала народ не тільки релігійно, а і соціально. Але це не все. Політика Москви дійшла до несподіваних для себе результатів. Вона назвала католиків-білорусів поляками – і польська мова стала мовою католицької церкви на Білорусі. Народ наш став сприймати польське і католицьке як одне. Він любив католицтво усією душею, звик і до польського костела, сприймаючи польську мову (хоча і чужу йому) як щось святе і вище, ніж його рідна мова. За вірою він навіть був готовий назвати себе Поляком. "Хто ти?" питають людину з Соколовського повіту. "Я католик-поляк". "Ну а мазури – ті, що, як ви кажете, народжуються сліпими, – вони хто?" "Вони? А біс їх знає", відповідає "тутейший" темний Русняк.* І хай вас не здивує ця плутанина. Вона була результатом того опору, який дав Білорус латинського обряду на захланність російщини. Москаль силою нав'язував свою мову і свої порядки у релігійне життя Білорусам православним і Білорусам католикам. Все це створило нам велику біду, бо творчість білоруської релігійної думки затрималась на досить довгий час. Але настане кінець поневоленню Білорусі. Відбула Білорусь свій хрест і піднялася аж на Голгофу.** Але колись перестануть Білорусь, як невільницю, штурхати: "Ти моя, ти моя". Відкриє нарешті очі і сам Білорус і відкине ту сумну, безнадійну апатію скривдженої душі. Відроджений, узнає він моральну силу католицтва – але без нав'язування чужої мови, у злуці таємничої чистої слов'янської натури з раціональним догматизмом науки вселенської Церкви. І дасть він нам нове мистецтво білоруської релігійної думки. Збанкрутував культ сили, це дитя протестантства, збанкрутував культ квітизму, який знищив у Іспанця потребу духовної праці, пропав культ уряду (цареслав'я), – хай же заживе слов'янський уністицизм, взятий у рамки догми вічноживучого католицтва. А здоровий містицизм нехай має своє місце у слов'янськім обряді, який вироблявся багатовіковою працею об'єднаних Русинів і буде виражати релігію волі і вчинку.

Релігійне братання Білорусів – це Унія (єдність) у науці віри, хоча у двох обрядах: сло-

***

* Католицтво стало монополією Польщі, і Білоруси римського обряду писалися у Росії Поляками.

** Отримував Білорус пугою по плечах від Татарина, Литвина, Поляка і Росіянина. Звідти пішли ось які вислови: 1) Такий чорт як Татарин. 2) Щоб ти у Вільні гори копав. 3) Дам церкві за гріхи, щоб загинули Ляхи. 4) З Москалем дружи – камінь за пазухою держи.

в'янськім і латинськім.* Ідея єдиної батьківщини Білорусі єднає народ, Унія з'єднує душу народу, – і тоді народ цей буде живим організмом, для зростання котрого колись пролив свою кров св. Йосафат Кунцевич (1623). Завжди найбільшим страхом перед Унією є страх денаціоналізації на користь Польщі, причому ця денаціоналізація невірно називається латинізацією. Але, здається ті часи давно минули, коли релігію вживали для денаціоналізації. Полякам тут можна закинути багато, але Москалям ще більше. Перші свою політику формулювали таким висловом: *"Natione Polonus, gente Ruthenus"* (Рождений Русином повинен Поляком писатись). Другі – зовсім не хочуть знати самобутність Русина. Поляки тільки вводили свою мову до уніатських церков,** а Москалі скасували Унію повністю і з російщиною навалились на латинські костели. Що ж Білорус мав робити? Одні кинулись у православ'я, інші, як відомо, пристали до Польщі, рятуючи своє католицтво. Повільно звикали люди до цього ненормального становища, хоча – віддамо їм честь – немало дали мучеників у змаганні за єдність. Нехай би кров їх безвинна, чиста здобула сучасним Білорусам святе об'єднання. Навчені сумною історією, вони будуть тепер мудрішими. Бо знову пре на нас сила нечиста з усіх сторін. Хтось вважає релігію за річ добру тільки для зміцнення в людях так званого патріотизму; інші хочуть замінити її різними підробками релігії, такими як культ гордині, безконфесійності; треті нарешті (найгірші) вважають її пережитком. Уся ця нечисть простягає свої огидні руки, щоб ухопити і зґвалтувати ідеї Унії. А у той час зі сходу сунеться дух цезаризму – релігійна анархія. Нехай же вільна самобутня Білорусь гартує свій дух, з'єднуючи брата православного і католика у єдиний народ, віри у Бога єдиного, Церкви Христової єдиної – де всі народи рівні і вільні.

Змагання за світогляд дає багато творів у кожній галузі життя. Нова наша література взагалі убога, а релігійна тим більше. Ми маємо шляхетсько-народну літературу Борщевського і Марцинкевича, маємо демократично-ідейну літературу найновіших письменників, але ми не маємо гарної релігійної літератури.Народ наш, правду кажучи, мабуть не витворив ні своєї чисто релігійної пісні, ні легенди. Так чужа мова припинила лет його фантазії! Душа повинна співати рідною мовою, мовою, котрою щебече дитя на колінах своєї матері. Тоді почуття наші найбільш свіжі, а уява жива, і тут лежить причина того, що рідної мови не можна забути, а говорити і писати нею найлегше, бо вона плине від самого серця. У нас релігійної поезії не буде існувати до тих пір, поки ми не почнемо молитись білоруською мовою.

Боротьба за релігійне об'єднання Білорусі дає цілий напрямок літератури, який підіймає питання найвищої ваги. Тут можна навести приклад з історії народів, де змагання релігійних ідей дало великий ріст мислової культури. Так, ХУІ сторіччя було сторіччям розвитку польської літератури під натиском нових думок (особливо у справі віри) з Заходу. Змагання з протестантством у свій час дуже оживило і наш край. Прилучилась сюди ще справа Унії, і тоді було засновано багато друкарень на землях Білорусі. Правда, у той час багато що робилось злого завдяки фанатизму недобрих людей. Це, до речі, полюбляють ставити в докір католицтву наші вороги. Але відомо всім, що правдива віра з сліпим фанатизмом не має нічого спільного. Одним словом, мені хотілося б допомогти збудити релігійний рух на Білорусі, бо вірю, що він дав би її синам своє обличчя і зміцнив би – через Унію – сили їх душі. Ідея велика, світозарна – і тому важка для виконання, бо мало хто її розуміє. Але вона повинна перемогти. Ось вам слова Христа-Бога: "Прийшов Я на світ по те, щоб пустити вогонь, і більш за все хочу щоб він запалав". Вогонь, це святе об'єднання у любові Христовій, що випалює з душі бруд ненависті і розладу. Він запалає!

Дуже цікаво, що росіяни у деяких колах схиляються до католико-латинського обряду. Постає питання, чи зможе католико-слов'янський обряд існувати в Росії. А відповідь, на мою думку, проста: ідею Унії розвивали Русини, а не Росіяни, і вона не зможе пустити глибокого коріння в Росії у той час, коли серед українців у минулих часах вона знайшла значне поширення. З другого боку, здається, що і Польща не має великої охоти пропагувати Унію, бо зараз не має ця "холопська віра" необхідної особливої закваски, котра потрібна політиці.* Як історія, так і сучасний стан навчає нас дивитись на Унію зовсім іншими очима, ніж наши сусіди. Їх сучасна психологія примушує нас підтримувати Унію як національну віру Русинів.

Але деякі безвірці хотіли осилити ідеї релігії через відокремлення ворожої церкви від гро-

* * *

* Або римськім і грецькім, як кому до сподоби.

** Ще недалеко ті часи, коли широко писалося про те, як мученики-уніяти "засвідчували свою належність до Польщи" своїм мучеництвом. Старі ксендзи-уніяти ще пам'ятають переслідування, які були тільки за те, що вони навчали людей рідною мовою (Галичина).

* * *

*. Справу Унії Польща давно вже програла, не признавши Русинів за політично рівноправний народ. Так зване велике посольство Польщі на Сході скоріше відноситься до захоплення землі, ніж до Унії. Цій справі однаково шкодить централізм як варшавський, так і московський.

мадського життя і нав'язування атеїзму (безвірства). З раніше сказаного можемо легко оцінити цю роботу і знайти її джерело. Добре цим безвірцям бути нерелігійними: матимуть волю. Але хай дозволять нам бути вільними і розв'язувати справи віри як нам подобається. Релігійне згуртування з'єднується без примусу, силою самої ідеї, або ласкою Святого Духа. Хто не живе у згоді з її наказами, тим самим перебуває вже за межами духовної спільноти. І навпаки, хто навіть не входить до цієї спільноти, але є людиною доброї волі, правдивої справедливості, тим самим належить душою до Церкви Христової. Однак для буйного розквіту релігії потрібна вільна організація віруючих. Але викидаючи релігію з громадського життя як щось зайве, ми справді відбираємо у суспільства кінечну мету морального поступу. Людина – істота суспільна і релігійна (анімал релігіозум), – і релігія з громадським життям повинна йти у щільній парі. Скажу ще більше, кожен добрий громадянин повинен допомогати справі віри, бо вона є та могутна сила, що найтонше і наймічніше зв'язує суспільство у єдине ціле. Повинен ти, брате, добре розуміти ту молитву Христову на першій літургії: "Щоб всі буди одне", і ніколи не впасти у слабість. "Майте надію – навчав Христос, – Я переміг світ". (Єван. св. Йоана).

Таким чином, на Білорусі є потреба не тільки у громадській унії – єдності, але також в Унії релігійній. Скажу також, що рух до Унії повинен розпочатися від інтелігентної молоді, бо "простий" люд знає тільки дві віри: польську (католицьку) і російську (православну). Католицтво слов'янського обряду або вийшло вже з пам'яті народу, або свідомість його не доросла до цього. Але кожен культурний Білорус повинен бути прихильником Унії якщо вже просто не уніатом.

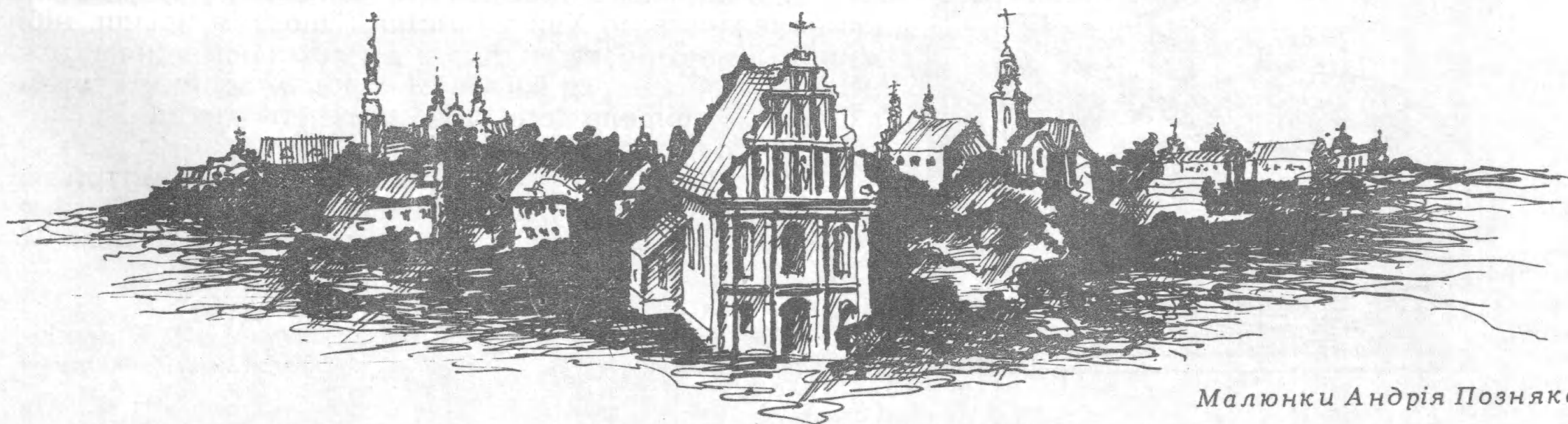
Від колишнього життя, зруйнованого огидною політикою загарбників, залишились тільки рештки релігійного життя народу Білорусі. Традиція, однак, відроджувалась перед війною, не зважаючи на небувалі перешкоди для білоруської культури. Для доказу своєї думки цитую опис білоруської парафії села Хвощівки на Могилевщині. Парафія ця латинського обряду, але живуть там нащадки тих Білорусів, що колись з примусу покинули Унію. Яке велике піднесення духу відчує подорожній у розпеченій пустелі, коли, знеможений спрагою, побачить далеко тінь лісу. Таке ж відчуття я отримав, коли приїхав до Хвощівки. Кругом спустошення, занепад релігії, денаціоналізація. А тут душа людини відпочиває... Оазою виглядає хвощівська парафія між іншими парафіями. Перенесла всі бурі, але віра залишилась гарячою.

Стрункий костел, найбільший на Білорусі, є осередком парафії. Навколо нього зосередилось дев'ять католицьких сіл. Кругом говорять чистою білоруською мовою. Отці Єзуїти колись доклали багато зусиль, щоб Білорус не забув своєї мови. Вони видали білоруський катихизм, навчали білоруською мовою, вчили народні пісні. І тепер ще кожен вміє співати: "О мій Боже, вірую Тобі. Всю свою віру віддаю Тобі". Глибоке враження буває, коли велика громада людей заспівує цю пісню на свято, а чудова мелодія заповнює цвинтар, храм і околиці. Хвощівка так добре зберегла свій білоруський характер, що селяни до сих пір вбираються в старовинні строї. Люди, які там живуть, виказують дивну прихильність до віри. Ніякі біди не змогли перемогти цю прихильність. Поряд зникають парафії, змінюються господарі костелів, або спустошуються за браком побожності. Так сталося у Дудановичах, Білиничах, Княжичах, а Хвощівка існує у побожності і послуху Божому праву. "Через наш труп до костела хіба пройдеш!" – відповіли селяни державному чину, коли той приїхав забирати їхню святиню. І сьогодні в них не зменшилась любов до костела. Йдуть туди з охотою, і не чути серед них про розпутнє життя.

Багато священиків навчали тут народ у білоруському дусі, і так прив'язали людей до віри, що ті готові були заради неї піти на все. Великі свята збирають у Хвощівці великі громади білорусів, навіть з дальних місць – бо далеко розійшлась слава Діви Марії Хвощівської.

Треба від себе додати, що на цих зборах раніше були і брати уніати, бо білоруси тоді були єдиної віри і Церкви, а єпископ Ізидор, митрополит Київський і всієї Русі після подорожі на Флорентійський Собор писав до уніатів так: "Закликаю вас в ім'я Господа нашого Ісуса Христа, щоб не було між вами та латинськими католиками ніякого розладу. – Уніати, котрі в краях латинських існують, або мають близько костел латинський, нехай беруть участь у Службі святій так, як у своїй святині; нехай собі сповідаються у ксьондзів латинських і від них Тіло Господнє приймають. Також і римо-католики повинні ходити до церков уніатських, брати участь у святій Літургії і з вірою правдивою честь віддавати Тілу Господа Ісуса Христа, – бо все рівно, чи священик грецького обряду причащає на хлібі кислім, чи ксьондз латинський на прісним... Римо-католики також нехай сповідаються у священиків грецького обряду і від них приймають святе Причастя, бо все рівно у якім обряді приймають".

І хотілося б потішитись словами святого Йосафата у листі до Льва Сапєги: "Ми певні, що Могутній Бог цій справі (Унії) буде сприяти аж до кінця, і кожну перепону усуне без шкоди для об'єднання, і навіть ще з духовною втіхою для з'єднаних". А митрополит Ізидор ще після Флорентійського Собору писав до уніатів: "Нехай же станеться так, бо глядячи на упадок святої справи не один сумнівався. Може і нашому народові судиться доказати, що кров мучеників не згине: буде вона "сіменем віруючих".

Малюнки Андрія Позняка

Пошуки злагоди

ЕРНСТ САВІЛО
білоруський протестантський священик

Слово Боже й ми

"Єрусалиме, Єрусалиме, що вбиваєш пророків і каменуєш посланих до тебе! Скільки разів хотів я зібрати дітей твоїх, як квочка збирає курчат своїх під крила, – але ви не бажали! Ось дім ваш лишиться вам порожній" (Мат. 23, 37-38).

Тугою та болем заходиться серце, коли зупинишся на цих словах Христа. Той, Хто вибрав Собі народ з нащадків патріярхів, тисячі років носив його на руках, як дитину, ставав у цього народу частіше невизнаним, або визнаним нещиро, ніж вшанованим. Пророки, яких посилав Він для навернення народу на шлях правди і життя, "їх каменовано, розрізувано пилою, брано на допити; вони вмирали, мечем забиті; тинялися в овечих та козячих шкурах, збідовані, гноблені, кривджені; вони, яких світ був невартий, блукали пустинями, горами, печерами та земними вертепами" (Євр. 11, 37-38). І все це робилося священиками та аристократією. Серця їх не наповнювались бажанням виконати єдино добрі та життєдайні заповіді Божі, але переповнювались егоїзмом та пихою походження одних від Аарона, других від Авраама. Замість того, щоб триматись чистого Слова Божого, та виправляти себе по Ньому, вони вигадували "...наказ за наказом...,правило за правилом..., трошки сям, трошки там..." (Ісая 28,13).

Все це зводилося до підміни заповідей Божих наказами людськими. "Він же відповів їм: "Добре пророкував про вас, лицемірів, Ісая, як ото написано: Народ цей устами мене почитає, серце ж їхне далеко від мене; та вони марно мене почитають, навчаючи наук – наказів людських. Заповідь Божу занедбавши, притримуєтеся ви передання людського..." (Марко 7, 6-8).

Таке відбувається в людині або для самовиправдання в гріхах, або щоб показатись перед людьми занадто святим. Це привело і до утворення в єдиному народі Божім, при одній святині і жертовнику, різних релігійних згруповань зі своїми наказами.

Христос, як Творець людини, дав людині вільний вибір, але будучи Богом любові застосовував багато виховних засобів, щоб священики і народ свідомо і добровільно вибрали шлях правди та життя, але "і ви не захотіли". Тоді Христос знищив усі їхні гріхи Своєю жертвою, а вони не захотіли і цього.

Що ж повчального в цій історії для кожного з нас як людини і як нації?

Та все. Апостол Павло пише, що "сталося це, щоб нам бути прикладом, щоб ми лихого не пожадали, як вони пожадали. Та все це сталося з ними як приклад; написано ж на науку нам..." (1 Кор. 10, 6, 11).

Чи пішла на користь Християнству наука минулих віків? Коли так, то чому Апостолу, після заснування церкви, знову доводиться повертатись до навчання у початках віровчення?

"Отож, благаю вас я, Господній в'язень, поводитися достойно покликання, яким вас візвано, в повноті покори й лагідности, з довготерпеливістю, терплячи один одного в любові, стараючися зберігати єдність духа зв'язком миру. Одне бо тіло, один дух, а й в одній надії вашого покликання, яким ви були візвані. Один Господь, одна віра, одне хрищення. Один Бог і Отець усіх, що над усіма й через усіх і в усіх" (Ефес. 4,1-6). Сердечна тривога Апостола переходить в листі до Филип'ян у великий біль: "Багато ж є тих, що про них я часто говорив вам та й тепер з плачем говорю, які поводяться як вороги Христового хреста..." (Филип. 3, 18). Плаче не тільки Апостол. Дивлячись на народ Божий тогочасний і бачучи в нім народ Божий майбутніх віків, плаче Христос (Лука 19, 41-42).

Що ж може викликати, крім сліз, формальна приналежність до Християнства ("що ім'я носиш, ніби живий, а мертвий ти" (Одкр. 3, 1), міжконфесійна ворожнеча, яка обійшлася багатьом народам великим горем, а білорусів привела ледь не до зникнення нації.

А що пропонує Бог?

Як кожній особі, так і всій нації: відверніться від бовванів (Єзек. 14, 6), але "Оберніться до мене і спасетеся, всі кінці світу, бо Я Бог, і іншого немає!" (Ісая 46, 22).

Малюнок Олени Ткачової

Фото Олеся Углянниці ►

Над Бацькаўшчынай сумнай і прыгожай,
Зачараванай чарам летаргіі,
Прыадчыні Аблік свой сьветлы, Божа!
Праліся ў душы тайнай Літургіі...

Барбара Рысь

Петро Смик

КАЛЕНДАРНА УНІЯ НА БІЛОРУСІ:
ЧИ МОЖЛИВА ВОНА КОЛИ-НЕБУДЬ?

Разом з процесом відродження на Білорусі національної спільноти, все більш болючим стає питання про єдиний християнський календар. Відомо, що найкраще організовує етнічну свідомість літургічний рік, колобіг якого дозволяє містично переживати події, які визначають сутність Християнства, разом, спільно, відчувати єдність з друзями, родичами, предками... Однак історичні обставини поділили наш нарід на дві частини: одні живуть згідно з Григоріянським , другі – згідно з так званим Юліянським часосприйманням. Так сталося, тому що певні календарні умовності зараз є значною перешкодою для консолідації білоруського етносу. Коли ж не встановиться національна єдність, майбутнє Білорусі буде уявлятись дуже непевним. Тому варто задуматись, як може бути проведена календарна церковна реформа на Білорусі в умовах її політичного і конфесійного суверенітету.

Ця проблема не тільки білоруська. Багато які країни пройшли через це або ще збираються вирішити календарну проблему в межах поліконфесійної держави. Ось що, наприклад, думає про розбіжність у святкуванні Різдва Христового в Литовській державі архиєпископ Православної Церкви владика Хризостом:

"Згідно з Юліянським календарем святкують Різдво Христове тільки Російська, Єрусалимська та Сербська Православні Церкви. Всі інші автокефальні Православні Церкви, а їх тепер 15, святкують Різдво Христове разом з католиками. Гадаю, що колись і ми (мається на увазі майбутня "Литовська Православна Церква" – П.С.) також долучимся до всіх. Врешті решт, це не так важливо, коли святкувати. Найважливіше те, що ми віримо і визнаємо єдиного Христа.(Див. "З-над Вілії" 1991, 6 січня).

Висловлювання владики Хризостома цілком відповідає двом пропозиціям, висунутим на Всеправославний Собор, підготовка до якого ведеться з 1961 року:

1) святкувати (всім православним) Великдень у один певний день згідно з Григоріянським календарем;

2) святкувати Великдень відповідно Нікейским постановам, однак згідно з Григоріянським календарем придаючи при цьому поняттям "рівноденство" і "повінь" чисто астрономічний сенс.

Таким чином, через якийсь час Всеправославний Собор, можливо, вирішить, що всі православні церкви можуть святкувати Пасху разом з католиками, тоді для нас, білорусів, питання вирішиться дуже просто, і нарешті Воскресіння Христове ми будемо переживати всі разом.

Однак радість від цього значно зменшується, коли починаєш розважати логічно. По-перше, як відомо, Білоруська Православна Церква сьогодні ще не автокефальна, щоб прийняти самостійне рішення без узгодження з Синодом Російської Православної Церкви. А РПЦ, як випливає з останніх публікацій Московської патріархії, зовсім не збирається підпорядковуватись у цьому пункті Всеправославному Собору (див., напр., газ. "Православное чтение" № 6, 1990 р.), рахуючи, що православну свідомість і взагалі чистоту Православ'я може зберегти тільки Юліянське літочислення і Олександрійська Пасхалія. І все ж цей стан не такий безвихідний для нас, коли згадати рішення Священного Синоду РПЦ 1967 року: "Коли взяти до уваги практику Стародавньої Церкви, коли Схід і Захід (Рим і азіатські єпископи) святкували Пасху по-різному, зберігаючи при цьому повну молитовну-канонічну єдність між собою, коли взяти до уваги досвід Православної Фінської Церкви і наших приходів у Голландії , і також виключне становище парафіян храму Воскресіння Христового серед іншославного світу, дозволить православним парафіянам, які живуть у Швейцарії і є під юрисдикцією Московської патріархії, відправляти нерухомі свята і свята пасхального кола за новим (Григоріянським) стилем" ("Журнал Московской Патриархии", 1967, № 8, с. 1). З цієї постанови виникає дуже заманлива пропозиція: варто тільки Білоруській Православній Церкві відчути внутрішні закони історичної долі народу, якому вона служить, як натурально виникає для неї необхідність звернутися до Синоду РПЦ по ласку дозволити їй, як і іншим дочкам РПЦ – Голландській, Фінській і Швейцарській, – відправляти все святкове коло за західноєвропейським літочисленням. Безумовно, акт переходу на новий літургічний стиль на Білорусі не може відбутись насильницьки і швидко, що було б зовсім не по-Церковному. Але шляхи до єдности, яка так необхідна тепер білоруському народу повинні шукати і клір і миряни.

Сподіваючись на ласку РПЦ, не будем забувати, що для неї перехід на новий стиль – це зовсім інше , ніж для нас. Відомо, наскільки гострим це питання було у Росії XIX ст., коли цар Микола І наклав заборону на висновок спеціального комітету при Російській Академії Наук 1829-30 рр. про доцільність переходу на Григориянський стиль у громадському і церковному житті. Були такі намагання у Росії в 1860, 1863, 1864 роках, але всі безрезультатні. Нарешті Константинопольська нарада ряду Православних Церков у 1923 році ухвалила реформу церковного календаря, яка передбачала:

а) перехід від Юліянського старостилевого календаря до "виправленого Юліянського", виключивши з ліку 13 днів, що назбиралися з часу Нікейського Собору;

б) використання для визначення пасхальної повні (і весняного рівнодення) справжніх астрономічних даних для Єрусалимського меридіану. (Проф. Т.Събев. Църковно календарният въпрос. Синодално издателство. София, 1968, с.33-35).

Але цю постанову РПЦ не підтримала, і, більш того, у згаданому виданні Московської патріархії вже в 1990 році відносно Константинопольської наради 1923 р. відзначається, що: "Юліянський календар і Олександрійська Пасхалія, які разом являють собою "Великий Індикціон" візантійців чи "Святотворне Коло" російських пасхалістів, це інструмент неперевершеної злагоди, досконалості і простоти". На думку автора статті "Літургічний час християнської культури" А.Н. Зелінського, Православний Центр Константинопольського Патріархату, протягуючи лінію "розкольницької" Константинопольської наради 1923 р., остаточно зраджує думкам "російських пасхалістів" і веде до "календарної унії" з католиками. А це для РПЦ ніяк не можливо уявити.

Зовсім по-іншому виглядає, коли на справу календаря дивитись очима православного білоруса, який знає свою історію і не ідентифікує себе з традиціями Російського Православ'я. Це, до речі, добре видно у статті "Канонічні норми православної пасхалії і проблема датування Пасхи в умовах нашого часу" професора Московської Духовної Академії Дмитра Петровича Огицького*, яка була надрукована у "Богословских трудах" (№ 7, 1971. М).

* Огицький Дмитро Петрович – професор Московськ. Духовн. Академії, нар. 26.X.1908 р. у сім'ї сільського священика Гродненської єпархії. Середн. освіту отримав у Віленській десятирічній духовній семінарії. З 1927 до 1931 р. – студент правосл. богосл. відділу Варшавського ун-ту. У 1932 р. там за дослідження на тему "Історичний огляд складу православних богослужінь останніх трьох днів Страстної Седмиці" отримав ступінь магістра православної теології. У 1932 – 1939 рр. – викладач Віленської духовн. семінарії, одночасно (1932-34р.) студент

Ось так наш земляк, професор безумовно білоруського духу, у згаданій статті цілком скасовує аргументацію А.Зелінського, який обгрунтовував канонічність і чистоту Юліянського літургічного року постановою Нікейського Собору 325 року:

"...З часів Нікейського Собору Церква користалась у своїй богослужебній практиці єдиною системою обліку часу...Винахідники механізму регуляції сакрального часу створили його настільки досконалим і стійким, що до 1582 року він злучав християнські Захід і Схід єдиним календарно-літургічним мостом... і Апостольські постанови і Правила Антіохійського Собору, які забороняли співпадіння Пасхи новозавітної (християнської) і старозавітної (юдейської), які були затверджені УІ і УІІ Вселенськими Соборами, визнавали цю історіко-містеріальну послідовність нерухомою на всі часи".

Інакше кажучи, більш за все турбує сучасну богословську думку російського Православ'я те, що Пасха, коли дотримуватись Григоріанського стилю, може співпадати з Юдейським Великоднем. А установка на те, щоб провести межу між православною Пасхою і юдейською, обгрунтовується постановами Нікейського, Антіохійського Соборів і Апостольськими посланнями.

А ось що пише про це наш земляк проф. Огицький:

"Нікейська постанова про Пасху не дійшла до нас. У цьому головна причина плутанини у висловлюваннях про канонічні норми пасхалії". І, відповідно, ніякого правила, – пише він далі, – про те, щоб святкувати Пасху тільки після юдейської, там не було. "Та і взагалі, чому співпадіння християнського і юдейського Великоднів неможливе? Чи не тому, ніби то, що християнська Пасха може "споганитись" через дотик з юдейською? Або може послідовність Євангельського подання про те, що першою була Пасха Юдейська 14 нісана (це тепер п'ятниця перед Великоднем – П.С.), а потім вже Воскресіння Господнє. Але ж відомо, що Церквам, які прийняли нікейські постанови зовсім не заважало святкувати Пасху в один день з юдейською (з 14 на 15 нісана) і після Нікейського Собору – у 328, 343, 347, 370, 394 роках і у більш пізні часи (останній раз у 783 році) ("Богословские труды" т.7, с.206).

Таким чином висвітлюється, що у православному богословському середовищі Росії, поряд із думкою Д.П.Огицького зовсім "недокладні висновки про сенс канонічних приписів про час святкування Пасхи" (ст. 205). "У якому б становищі, – іронічно питається він, – опинилися б християни, якби, наприклад, тепер юдеї змінили свою пасхалію і наблизили б своє датування Пасхи до нашого – чи не довелося б тоді нам "втікати" від них зі своїми датами і відповідно переглядати свою пасхалію?" (ст. 206).

А ось згаданий А.Н.Зелінський іншої думки про це: після переходу на Григоріанський стиль, католики порушили послідовність Великоднів християнського і юдейського за час від 1888 до 1988 аж 19 разів, бо якраз стільки католицька Пасха приходила раніше за юдейську і 4 рази з нею співпадала (значить, "споганювалася" – П.С.).

Таким чином, зробим з всього сказаного певні висновки відносно білоруської "календарної унії".

1. Сучасні богослови РПЦ стверджують, що "істинність Олександрійської пасхалії засвідчується 2000-річним соборним досвідом. І коли Церквам накеровано колинебудь об'єднатися, то це злучення у сфері літургійно-церковного календаря повинно грунтуватися виключно на основі Великого Святотворного Кола (читай: традиційного Юліянського календаря РПЦ). Основою цієї пасхалії, як відомо, є догмат про неспівпадіння новозавітної і старозавітної Пасхи. Визнання цього твердження непорушним Білоруською Православною Церквою, назавжди перекриє можливість злитись всім білорусам у Великим Світі Христового Воскресіння.

2. Тішить те, що не всі священики РПЦ думають так. Згадане висловлювання архиєпископа Хризостома дає надію на те, що незабаром православні Литовської Республіки зламають перепону Московського Синоду і долучаться до Європейського християнського часочислення. А проф. Огицький грунтує такий прогноз науково: "ствердження, що ніби то згідно канонам християнська Пасха завжди повинна йти за юдейською, – помилкове".

3. І це у свою чергу відкриє добру можливість звернутись православним білорусам по велику ласку до свого кліру, щоб той почав потроху замислюватись про перспективу кардинальної календарної реформи на теренах незалежної Білорусі. Може, це і буде першим реальним кроком до християнського союзу чи унії, як символу з'єднання білорусів у національну спільноту.

філологічного факультету Віленського ун-ту. В 1939-47 рр. працював у школах м. Щучина Гродненської обл. Після відкриття Менської духовної семінарії – два роки працює вчителем. З 1951 до 1960 р. – викладач, а з 1953 до 1960 також інспектор Ставропольської духовн. семінарії. З 1960 до 1963 р. – викладає у Менській духовн. семінарії, у 1963 р. запрошений для читання лекцій про сучасне католицтво у тільки що відкритій аспірантурі при МДА. З 1965 р. - викладач Моск. духовн. семінарії і Академії, з 1966 р. – доцент, у 1970 р. за курс лекцій "Римсько-Католицька Церква" отримав ступінь магістра богослов'я.

Олег Дернович

У ПОШУКАХ КАЛЕНДАРЯ – У ПОШУКАХ ГАРМОНІЇ

Не багато у людства було проблем, які на протязі всієї історії хвилювали його, не давали спокою. Шлях людей через Хронос, прагнення пізнати Час відбивалося у пошуках Календаря, у бажанні знайти гармонію з Всесвітом, з циклами його розвитку.

Першою одиницею часу, яку пізнали люди, була доба, зв'язана зі зміною дня і ночі – часом праці і відпочинку. Проходження Місяцем різних фаз від одної повні до другої визначило календарний місяць. Семиденний тиждень був зв'язаний у значній мірі зі зміною фаз Місяця. Спостереження за зміною Пір року визначило сонячний рік. В залежності від того, місяць чи сонячний рік бралися за критерій, виникали місячні, сонячні чи місячно-сонячні календарі. У грунт сьогоднішнього календаря покладений реформований календар Юлія Цезаря, що базувався на місячно-сонячних доюліянських календарях. До цього часу жреці, які контролювали питання календаря, досить вільно з ним обходились, з корисливих цілей то продовжували рік, то скорочували його. Пізніше про це казали так: "Римські полководці завжди перемагали, але ніколи не знали, у який день". Середня тривалість року складала 366 1/4 доби, що перевищувало тропічний рік на одну добу. А для календарних підрахунків береться тропічний рік (пересування Сонця з точки весняного рівнодення – 21 березня, на протязі року з вертанням в ту ж точку), який дорівнюється 365 дням 5 годинам 46 секундам.

У цій ситуації реформа календаря стала необхідною. Юлій Цезар запросив для розробки нової системи олександрійця Сазигена. У 46 році до Різдва Христового реформа була проведена, тривалість року досягла 365 1/4 доби, що більше відповідало середньому тропічному року. Календар отримав ім'я великого імператора. Нікейський Вселенський Собор 325 р. признав юліянський календар обов'язковим для всього християнського світу. Тим не менше новий календар ще довго входив у практику європейських країн, перш ніж став календарем європейського середньовіччя до кінця ХУІ ст.

Але у цьому календарі була закладена недоладність – помилка у вимірі однієї доби накопичувалася протягом 128 років. В результаті строк справжнього весняного

Продовження на стор. 25

Галіна ДУБЯНЕЦКАЯ

гэты няісны сьвет
быццам адхлыне час
браце маўчы маўчы
падае сэрца на дол

гэты сурочны дом
сочыць нязгасны зрок
падаюць сэрцы скрозь
іх паглынае плынь

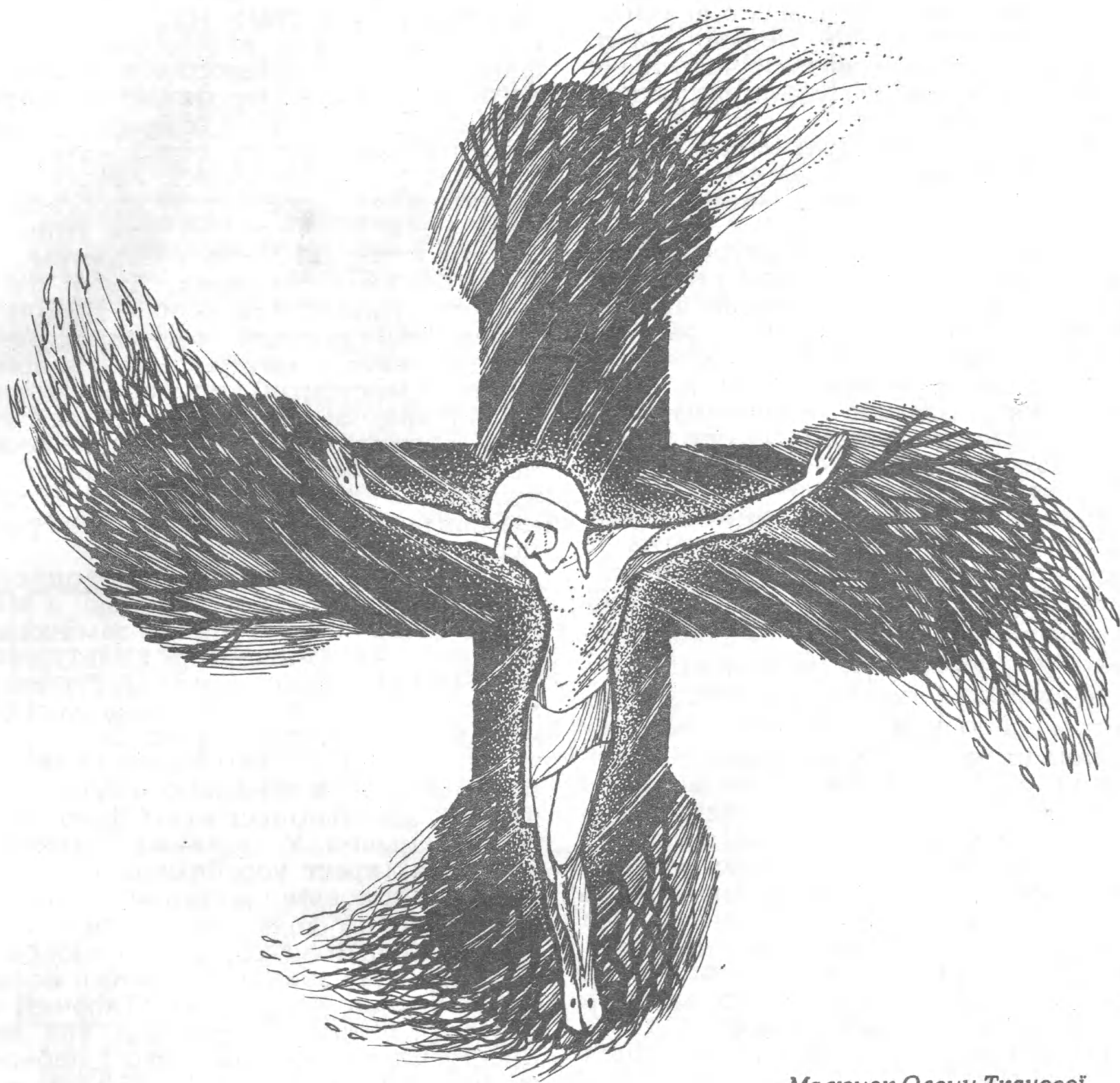
крохкае хвілі скон
мроіцца водгук дзесь
нас нам вяртае плынь
поўнымі нейчых сьлёз

дзе наш сапраўдны дом
веяў азораны ўзьлёт
вымавіцца няўзнак
слоў патаемны сэнс

ТЕТЯНА ШАМЯКІНА

ХРЕСТ БУТТЯ

Малюнок Олени Ткачової

Всі промені і фізичні поля перехрещуються у Космосі, паралелі і меридіани на поверхні землі, шляхи між її країнами... Перехрещуються минуле і сучасне, сучасне і майбутнє, з'єднуються релігії, долі людські, жіночий і чоловічий початок, дух і тіло... Простір і Час... Природа й історія... Цивілізація і Культура... Позитивне і негативне... Раціональне і емоціональне... Хрест – універсальний символ Космосу і Людства, центральна ось Буття.

...Коли конкістадори прийшли в Америку, вони були здивовані і вражені наявністю у місцевих народів зображеннь хреста. У стародавніх майя він символізував центр їх землі. У свою чергу іспанці і португальці, захоплюючи нові території, розміщували на островах, на відкритих материках хрест, який значив "народження" країни, її хрещення, сакральний акт нового творіння. Те, що було освячено хрестом, ставало "формою", "космосом", реальністю. Все інше – безладдя, розбурення, штучність, непідвладність гармонії і організованості. Хрест давав нове життя, організовував простір , був центром Всесвіту. Ідея Хреста, можливо, народилась від дуже стародавніх сакральних уявлень про центр Сущого, від спостерігання за навколишньою природою, від зауваженої здавна схожості між людиною і древом.

Людина... Дерево... Хрест...

У деяких народів центром світу була Священна Гора, де зустрічалися Небо і Земля. Наприклад, перші християни за таку гору вважали Голгофу. Вона була місцем народження і поховання Адама. Кров Христа пролилася на череп Адама, похованого під Хрестом, і стала спасінням Першолюдини. Часом центром всесвіту були Священний Город чи Храм. І все ж більшість народів Європи і Азії в центрі Космосу містили Дерево, Прадерево – як ось, на якій розміщувалися Пекло, Земля і Брама Небесна. Ідея Прадерева зводила у одне загальні бінарні протиставлення. Прадерево – домінанта, організатор всесвітнього простору. По вертикалі воно об'єднувало три рівні Всесвіту (Підземний світ – позасвіт, Землю, Небо), час (минуле – сучасне – майбутнє), покоління людей (предки – теперішні люди – нащадки) і т.д. По горизонталі Дерево злучало частки світу, пори року, доби, кольори, натурфілософські стихії.

Прадерево – місце перехрещення Всесвіту і

Людини. Образ Прадерева давав цілісний погляд на світ, визначав для людини її місце у Космосі.

Дерево подарувало й інші уявлення, які пізніше увібрала в себе Ідея Хреста.

Дерево – брат людини по серединности між Небом і Землею (звідси мистецтво ікебани у Японії – основна структура кожної композиції). Більш того, місце життя Людства – всередині Рослинності, а в акті смерті людини її тіло остаточно поміщується всередині дерева (домовина). Дерево вбирає в себе Людину.

Дерево – брат людини не тільки у просторі, але і у часі. Рослина орієнтована на час, і люди відчувають себе у часі, крім того, зі сподіванням на вічний колобіг перетвореннь. Дерево примушує думати про Вічність. Недаремно час у нього не однолінійний, а циклічний: кожен рік завмирає, відроджується і квітне.

Дерево – великий образ прагнення до ідеалу, до Сонця, до Неба. Споглядання рослини (дерева, квітки) завжди духовно очищає і підносить душу.

Дерево співвідноситься з натурфілософською стихією Вогню. Вже хоча б тому, що воно найліпше горить, дає тепло. З дерева зростає полум'я, у якого також є гілки і яке повторює дерево, але не матеріально, а як світлоносну ідею. Дерево містить не тільки людину, але і Вогонь. Дерево його захищає. Воно вступає у стосунки з всіма іншими стихіями. І коли земля дає йому форму, то все інше – від повітря, від вогню (Сонце), від води (Небо).

Дерево віддає себе, і це повинно бути моральним законом для людини, вчити її добра, самопожертви і потреби подвигу для інших.

Посвячення у касту жреців друїдів у стародавніх кельтів вимагало від віруючих двадцятирічного усамітнення серед лісу, діалогу з деревами. Ті ж друїди вважали, що фізичний тип людини відповідає тому або іншому дереву. Сама людина організована на зразок дерева: у неї є і коріннева система, і стовбур, і крона. Людина заключає в собі Небо (голова, мозок, свідомість), Землю (тіло до пуповини), Пекло (пологові органи).

Ми говоримо про це тому, що Християнство зовсім не антиприродне, в чому звинувачують його, не антикосмологічне. Християнство не відкидає краси і мудрої цілеспрямованості Космосу, навпаки дозволяє відчути їх як можна більше. І само по собі Християнство разом з космогонічними уявленнями утворює хрест людського буття: духовна вертикаль і космічна горизонталь, Дух і тіло.

Людина з розпростертими руками, якими хоче мовби взяти у обійми увесь Світ, – також ідея Хреста.

Поверхня Землі являє собою мовби невидиму для ока сітку – перехрещення ліній невідомих ще енергій, електромагнітного, гравітаційного, хронального полів, "водяних жил". Лелека – священний птах білорусів – будує свої гнізда завжди на перехресті таких ліній, де найбільш міцно проявляються могутні сили Землі. Не було ні одного удару блискавки у гніздо лелеки, хоча вони завжди розміщені на самих високих деревах. На таких перехрестях будувались Храми. Тому так легко людині у церкві, де вона здоровіє не тільки душею, але і тілом.

Існують два напрямки людських прагнень: горизонтальний– прагнення у світ "дольний" і вертикальний – у світ "горній". Символом дольного шляху (від стародавнього "діл" – поле) була дорога і ріка як дорога. Символом горнього – Дерево і Храм. Їх перехрещення – Хрест.

У кожного народу своя система координат у поглядах на світ, своя просторова культура. національний краєвид білорусів – різноманітний, перехрещення горизонталі і вертикалі: поле, луг, синь озер, покручені стрічки річок, поселення, з'єднані дорогами і стежками, – і кургани, дерева, ліс, храми. І хрести на роздоріжжях.

Дорога – домінуючий образ білоруської літератури, але, коли у росіян вона прагне у безкінечність, у вічний пошук щастя, казкової країни Біловоддя, то білорус швидше схильний до пошуку, творчості, вибору. Можливо, тому такий важливий мотив розстані, перехрещення доріг у білоруській літературі, що географічно ми знаходимось "на розстані": майже у центрі Європи, між Сходом і Заходом, Північчю і Півднем. Споконвіку вибір шляху. Це мобілізувало думку, примушувало сконцентруватися і задуматися. Але і життєвий шлях окремої людини, і історічні шляхи нації можуть бути досить довгими, поки стане народ перед остаточним вибором, певним рішенням. У всякому разі, факт декількох Відроджень на Білорусі свідчить про постійне і неухильне накопичування творчого потенціалу. Доля білоруського народу якраз і дала найважливіший образ – символ усієї білоруської культури – Хрест. Хрести або каплички на розстанях доріг були особливо характерні саме для Білорусі (ще для Польщі і Литви). Хрести у поезії класиків білоруської літератури (Франтишка Богушевича, Янки Лучини, Янки Купали, Наталії Арсеневої, Василя Бикова) – і типовий білоруський краєвид, і символ білоруської долі; явище матеріальне у вишивці, декоративному мистецтві) і глибоко духовне. Підсвідомо відчуваючи себе у тисках між Сходом і Заходом, білорус у Хресті уособлював своє прагнення до волі, до Бога, до Неба і Світла. Хрест був і втіленням духовності, добра і зла, високих ідеалів і гріхів, бо не було куди їм розсіюватися у просторі.

Більшість народів світу неодноразово переживали почуття дороги. Але з плином часу горизонтальний рух почав замінюватись вертикальним – накопиченням культурних досягнень, що і визначило високий злет, бурливий розвиток країн Європи. Білорус же досі так і залишається на роздоріжжі, на розстанях...

Хрест – не тільки найважливіший елемент білоруського національного космосу, але і величезний загальнолюдський філософський, релігійний символ. У глибоку давнину у деяких культурах хрест уособлював вогонь, в інших – єднання чоловіка і жінки або різних сторін світу. У стародавній Індії, інших регіонах Азії ламаний хрест – свастика (хрест, який мовби вписується у коло) – мав значення вічного колобігу життя, символізував родючість, Творчий Розум, рух Всесвіту, Сонце. Стародавні арії поклонялися Хресту як символу земного і небесного Вогню, як знаку Життя і Любові. Пізніше жреці Єгипту бачили у хресті символ Великої Містерії, єдиносутности Трійці (тіло, дух, душа; Бог Природа, Людина; Небо, Земля, Позасвіт і т.д. – світ, наповнений Божою трійністю). У Християнстві Ягня і Хрест – знаки Христа, сина Божого і сина Людського, Любов і Вічне Життя.

Розп'яття – один з найжорстокіших з усіх придуманих людьми видів покарання смертю. Розпинали злочинців вавілонці, перси, фінікійці. Греки і єгиптяни, до їх честі, відмовились від такого покарання, а ось римляни взяли його на озброєння. У римлян існували хрести трьох видів: *"cruz comissa"* або хрест св. Антонія, мав форму літери "Т"; *"cruz immissa"*, або "латинський хрест", виглядав як знак "плюс" (+). І нарешті, *"cruz decussata"* або хрест св. Андрія, був схожий на літеру "Х". Докладно невідомо, на якому хресті був розп'ятий Ісус,Син Божий.

За стародавнім звичаєм, засуджений сам ніс свій хрест до місця покарання. Часто він не міг, бо його били перед цим. Били і Христа. На думку істориків, хрест міг важити біля 70 кг. Ісусу довелося тягнути його 600 чи 700 метрів нерівною дорогою (сьогодні *"Via dalarosa"* у Єрусалимі). Він падав три рази і нарешті взагалі не міг далі продовжувати шлях. Тоді римські солдати спинили селянина Симона Кіринияни-

на, який вертався з поля, і загадали йому підняти Хрест донести його до Голгофи.

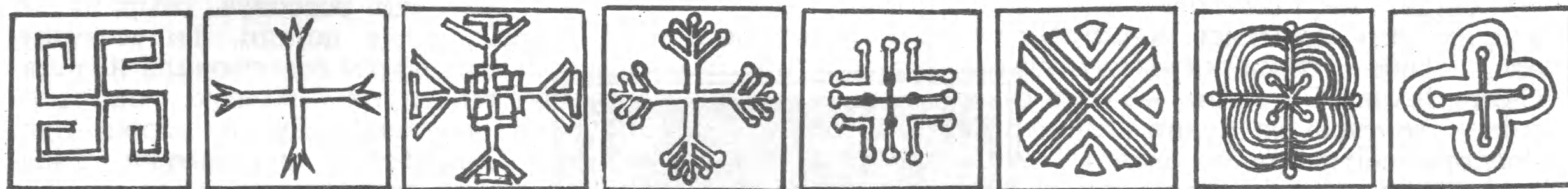
Для перших християн Хрест довго залишався уособленням страшенного приниження людини і знищення її. Тяжко було звикнути до Хреста як символа врятування і нового життя, тому що в житті він був знаком смерті і мук. Але вже апостол Павло у своїй христосології зробив Хрест символом врятування людства через жертовну смерть Христа і цим – символом остаточної перемоги Християнства.

Але хрест і у сусідніх народів – не тільки у Римі і Палестині – а навіть ще у більш глибокій древності був знаком єднання земного і небесного, символом Життя і Смерті, вічного колобігу життя, єднання всього у Космосі. Речі, вкриті орнаментами – хрестами різної форми, були знайдені археологами у древніх шумерських і вавілонських містах Месопотамії, у Індії, Сірії, Персії. У Єгипті хрест з крапкою зверху, був ієрогліфом, який означав розуміння Божественного. У Галії (це значить, на теренах сучасної Франції) були гроші у вигляді хреста, замкненого у коло. Знак хреста був непорушно зв'язаний з культом Природи. Ось, мабуть, чому така древня традиція, глибоко схована у свідомості і підсвідомості наших предків, відіграла певну роль у перетворенні хреста у найвищий символ Християнства.

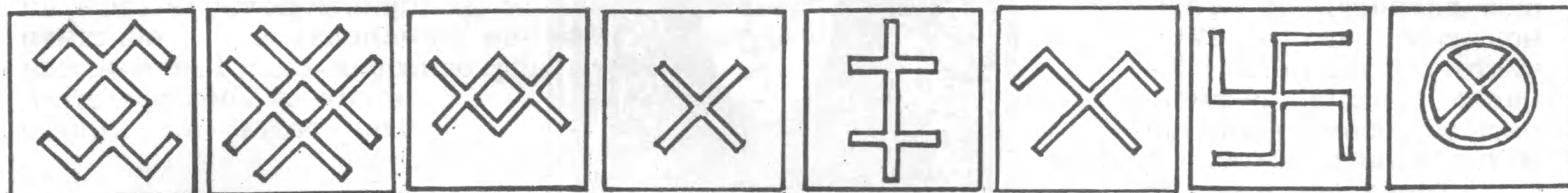
Можливо, західні художники у зображеннях розп'яття, не завжди правильно показують його з точки зору медицини і науки, бо вже з ІУ ст., коли Костянтин Великий відмінив таку форму покарання, люди забули про смерть на хресті. Однак не це було головною метою. Більш важливим було показати Хрест так, щоб він з емблеми покути і приниження перетворився у Надію, у Віру, у символ нової ери в історії людства. Бо на хресті була не просто людина, а найсвятіший Син Божий, Спаситель всього людства. Христова смерть на Хресті є жертовною смертю для нашого спасіння. Христос був посланий Богом Отцем для того, щоб врятувати людей від покарання за гріхи і визволити їх з під влади гріха: "Бог Свою любов до нас доказує тим, що Христос помер за нас, коли ми були ще грішниками" (Рим. 5, 8).

Ісус Христос надав життя вічне і став Спасителем всього людства, тому кожна людина повинна дати Йому перше місце у своєму серці. Христос чекає від своїх послідовників любові і життя згідно з Його волею. Він говорив як треба йти за Ним: "Коли хто хоче йти за Мною, нехай відречеться від самого себе, нехай щодня візьме хрест свій і йде за Мною, бо хто хоче душу свою зберегти, загубить її; а хто загубить душу свою для Мене, той збереже її" (Лук. 9, 23-24). І ми повинні нести свій хрест для Того, хто помер за нас і воскрес, давши нам надію життя вічного.

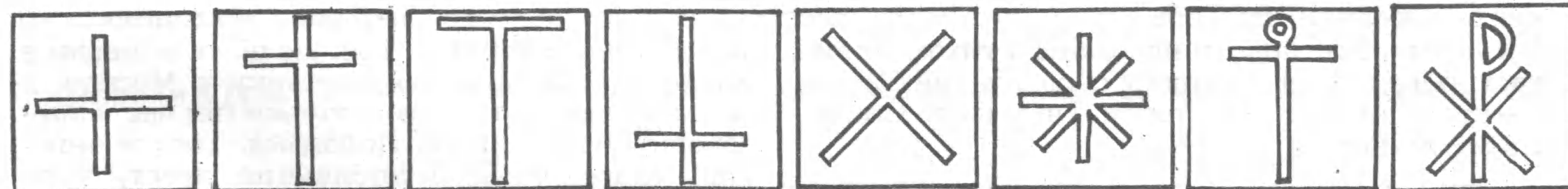
Хрест збирає у собі силу Бога. Вертикаль Хреста – це сшестя Бога з Неба на Землю, а горизонталь – це ширення Божої любові до людей. Тільки міц Хреста може втримувати вершини розуму, глибини серця, безмежжя волі. Єдність з Хрестом дає цілісність сприймання життя і історії, Всесвіту, людини. Шлях Хреста веде до могутності через муки, до Раю через пекло, до Світла через темряву. Іншого шляху немає.

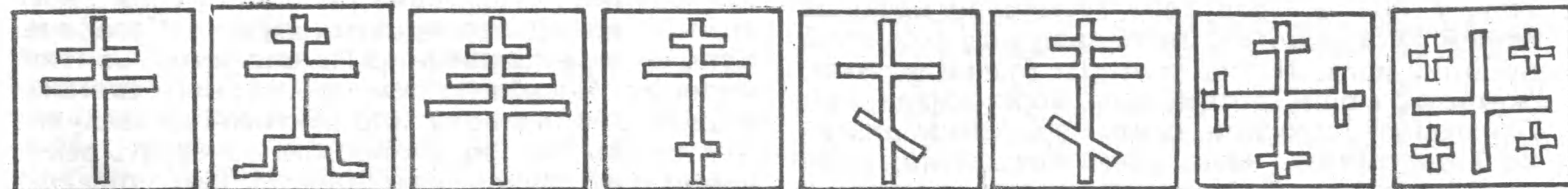
Знак хреста на блюдах центральноєвропейської лінійної кераміки. Кінець 5 – поч. 4 тис. до н. е. Білани та інші поселення (Чехо-Словаччина)

Велесовий знак хреста | знак купальського сонця, або Перуновий знак хреста | знак весняного сонця, або подвійне сонце | знак різдвяного сонця | хрест Ярила | знак хреста "спориш" | хрест Свастика (Гакенкрайц) | хрест сонячного кола

Візантійський Грецький, (Козацький) хрест | Латинський (Римський) хрест | хрест св. Антонія, або Подільський хрест | хрест св. ап. Петра | хрест св. ап. Андрія | Візантійсько-Андріївський хрест | Египетський, або Коптський хрест | хрест св. Костянтина, або "Лябарум"

хрест св. Євфросинії (Білоруський) або Архиєпископський | хрест на Рогволодовім камені XII ст. | Папський хрест | Київський хрест | Російські хрести | хрест св. Параскеви Полоцької, Хрещатий | Єрусалимський хрест

Зображення хрестів взято з енциклопедії "Мифы народов мира" (М., 1982) і журналу "Божым шляхам" (Париж, № 8, 1950).

МИХАЛІНА

ДОЗВОЛЬ ПРИЙТИ

Господи Ісусе Христе, Сину Божий, Ти сказав: Я є шлях. Не буде доброю жодна моя дорога без Тебе, і жодна мета не наблизиться без Тебе. Припадаю до Тебе, Христе Боже, та благаю Тебе стиха: веди мене, Спасе, крізь всі труднощі до мети моєї, веди мене, Спасе, крізь темряву до світла правди Твоєї, не покинь мене, Христе, на всім шляху моїм. Ти ж бо є єдиним Учителем моїм і найяснішою зіркою життя мого, і Тобі належить слава й поклоніння і нині і завжди і на віки вічні.Амінь.

І був шлях. І був дощ. Нескінченний шлях по любій Твоїй мокрій землі. Ти йшла вдень і вночі, хитаючись від утоми, і вогнем палали знесилені ноги, і часом лише молитва була Твоїм сніданком, але в душі Твоїй було світло. Боже, як любила Ти цю землю! І ти знала: цей Твій шлях по ній – останній. І все звучали в Тобі, наче музика, прощальні – останні! – слова полочанів: не відходь, матінко, не залишай нас, убогих! – та Твоя відповідь: не залишаю вас, але йду молитись за вас. Тебе покликала Свята Земля, Єрусалим – свідок тортурів та слави Господа, світле місто, де молилися тисячі пілігримів. Покликала, щоб забрати назавжди, щоб долучити до небесної своєї хвали Твою чистоту й святість. І Ти пішла. А люди, що дивилися за Тобою, знали: від них відходить Свята...

...Тепер я йду до Тебе...

Дорога. Дощ. Перша за століття проща на Білорусі – в Полоцьк, до святої Софійки, до Тебе. Ми йдемо, щоб впасти на коліна з тихою молитвою перед Твоєю труною у споруджeній Тобою церківці, яка носить тепер Твоє ім'я. Спасо-Євфросиніївська.

Перша зупинка. Орша. Тут скінчився в 1910 році водний шлях з Києва, що ним везли Твої мощі на батьківщину. Через шість з половиною століть тіло Твоє повернулося на рідну землю, яку душа Твоя не залишала ніколи. Тоді, у 1910, в Орші Тебе зустрічали натовпи людей. Зустрічали як найбільшу свою святу. І думали: може тепер, коли Ти будеш з нами, скінчаться біди, розійдуться чорні хмари над Білорусією? І просили: *свята Євфросиніє, опікунко й заступнице наша, моли Бога за нас грішних!* І понесли Тебе звідси пішки до самого Полоцька.

Мокрій весняній Орші нема діла до священика та двох десятків пілігримів, що зійшлися разом з різних кутків Білорусі, щоб іти до Тебе. Тільки пристало до нас чорне котеня, мале, худеньке – шийка з мізинець – жовтооке. І ми беремо його з собою. Хай ніхто не буде обділений добротою на шляху до Тебе. Кіт Пілігрим із смаком поїв все, що йому запропонували та спокійно засопів під курткою: дорога попереду чимала.

На вулиці Короткевича вклонилися пам'яті цього невтомного пілігрима і співця землі Божої, такого ж, як і Ти, спраглого знань та краси й такого ж радісно-щирого серцем. Славетні люди народжуються в краї Твоїм, Тобою освяченім. Дякуємо Тобі за них.

Дощ став зливою, усі парасольки й капюшони миттєво втратили сенс. І ми не ризикували йти на місце Оршанської битви, де збирались освятити хрест-пам'ятку та відправити службу. Сховалися в будинку. Чи зупинила б непогода Тебе?

У маленькій кімнаті змоклі подорожники. Ставлю Твою іконку, запалюю тонку свічку – кволий живий вогник, що розсовує темряву й гріє долоні. Ти життям своїм освітлювала й гріла душі людські на цій землі. Думаю вголос про Тебе, про життя Твоє заради нас і про нас, Твоїх спадкоємців. Чи варті ми Тебе, чи готові прийти до труни Твоєї, чи подолаємо очистити серця наші? І ми вчимося молитись Тобі: *просвітли наш розум та зміцни душі...*

Стародавній Вітебськ. Зруйнований,переїнакшений, занедбаний. Величний, справжній та гарний. Тут у музеї в 20-ті – 30-ті роки знаходились - о людське божевілля! – Твої мощі. Їх винесли з монастиря, звозили на виставку в Москву, а потім віддали до музею. І тільки під час війни повернулися вони до Полоцька. Тоді ж зник Твій славетний шестикінечний хрест, чудо краси, що став символом Білорусі. А Ти писала на ньому: да неизнесеться из манастыря...

Сходимо на Успенську гору. Тут у 1623 році розлючений натовп вбив ще одного сина Твоєї країни, ще одного велетня духу – Йосафата Кунцевича, архиєпископа Полоцького. Святий мученик Йосафат... Ми стоїмо над скелею, звідки падало в воду тіло вбитого і де минулого літа нам так і не дозволили поставить освячений хрест Мученикам Білорусі. Тихо співаємо старий псалм: О Йосафате, в Литві, в Короні ми Тебе кличемо, могутній патроне. А я знов думаю про Тебе: які різні долі в білоруських святих...

А потім – чарівні піднесені звуки святої

Малюнок Олени Ткачової

Літургії, які відсовують морок та клопоти світу далеко-далеко й наповняють душі світлом та любов'ю. Увечері знов запалюю свічечку перед Твоїм образом. І ми сідаємо навколо, взявшися за руки, думаємо про Тебе й разом співаємо хвалу Господові – ми всі Його діти і всі – нащадки Твої. *Допоможи нам, справедлива, у житті нашім...*

Ось вона – Софія біленька. На високій горі, вся прозора, наче з хмарок. Її будував Твій дід, Всеслав Чародій, князь Полоцький. Тут була Ти, тут був Йосафат. Довкола неї досі тривають міжконфесійні суперечки, а вона стоїть на горі, уся в хмарках, вища від усього. І чекає.

Після молебня під Софійкою рушимо хресним ходом до Спасо-Євфросиніївського монастиря. Твого монастиря. До Тебе. Ми йдемо до Тебе, Твої діти. Я йду до Тебе. Прийми нас, матінко. Згадую, як минулого року ми вдвох із Кароліною мили в Твоїй церківці підлогу, а потім схилилися над Твоєю труною і стояли на колінах довго-довго і молилися, наче перед кінцем. І монашка дозволила нам піднятися до Твоєї келії, до Твого голубця й до келейки Твоєї сестри Євпраксеї. І дивне відчуття сполученості охопило мене. І я знову дякую Тобі за це.

Монастирські мури. Наш натовп (а він помітно зріс) з хоругвами входить на територію монастиря. Стишено йду до Твоєї церкви...

На дверях величезний замок. Біля церкви на лавці сидить старий священик та монашка. Ні, не можна, – кажуть вони. Ми ж прочани, ми до Неї йшли! Священик спокійно відповідає: ви не з покорою прийшли, а з гординею. Повертайте. О Євфросиніє!

І був біль.

Падаю на коліна на східцях церкви. Покутливо спробую скласти молитву. Тремтять, солоні, уста. Живий у мені тільки біль. О Євфросиніє... Матінко, заступнице добра, світла, не прийняла Ти нас, не пустила негідних дітей Твоїх – то прийми молитви наші, не погребуй любов'ю нашою, утіши нас, грішних, своєю святістю. О Євфросиніє, не покинь мене, народжену в день Твоєї смерті, в житті моїм та приведи мене ще коли-небудь сюди, у Твою святиню.

Врешті розумію, що кажеш Ти мені: не там Ти, де мощі Твої, а де живі душі та серця щирі. По всій землі Твоїй чистій.

Вражена, підводжуся з колін. Але дозволь, матінко, прийти ще раз сюди, до Тебе. Дозволь, коли можна...

Повертаємо до Софії на літургію. І молимось разом!

Свята Євфросиніє, опікунко й заступнице наша, крізь віки живиш Ти цю землю своєю святістю та розганяєш морок над нею промінням слави Твоєї. Прийми, заступнице, молитви щирі, огорни нас безмежною добротою Твоєю, утіш нас Твоєю святістю й чистотою, просвітли наш розум та зміцни душі, допоможи нам, справедлива, в житті нашім, щоб вічна хвала Богу підносилась з краю Твого. Свята Євфросиніє, найперша патронка Білорусі, моли Бога за нас грішних. Амінь.

Продовження зі стор. 19

У ПОШУКАХ КАЛЕНДАРЯ – У ПОШУКАХ ГАРМОНІЇ

рівнодення перестав співпадати з календарним. А це мало принципове значення для Великодніх розрахунків. Пропозиції більш досконалих систем робилися ще в античні часи (Гіпарх). Європейське середньовіччя знало варіанти виходу з кризи як західні (XIII ст., Кастилья, таблиці часів Альфонса X Мудрого), так і східні (Візантія, XIУ ст., вчені Никифор Григора, Матвій Властир, Оргір). У XУ ст. питанням календаря зайнявся Святий престол. Але тільки у XУІ ст., коли розходження досягло вже 10 днів, за папи Григорія XIII виникла можливість здійснити велику реформу. Була створена комісія, яка з декількох проектів обрала варіант італійського математика і лікаря з Перуджі Луїджі Ліліа.

Декретом понтифіка від 24 лютого 1582 р. сповіщалося, що після 5 жовтня 1582 р. повинно йти 15 жовтня, лік пересувався на 10 днів вперед, відновлювались "згублені" у юліянському календарі 10 днів. Тривалість року за григоріянським календарем визначилась у 365 днів 5 годин 49 хвилин 16 секунд. А Великдень та інші свята були віднесені до часу, затвердженого Нікейським Собором.

Бог створив Сонце і Землю, об'єднавши їх в єдину

систему. Бог дав Землі рік, який визначається циклами Сонця, тому треба прислуховуватись до сонця, йти разом з ним.

Крім того, папа розраховував, що прийняття нового календаря не тільки католиками, але й православними, буде сприяти порозумінню між ними і в інших питаннях.

На новий календар відразу відгукнулися Іспанія, Португалія, Франція, частина Італії, Річ Посполита (1582), імператор і католицькі князівства Германії (1584). Протестанти, не дивлячись на властивий їм раціоналізм, спочатку не прийняли реформи. І причиною тому були політичні суперечності: "Ліпше розійтися з сонцем, ніж зійтися з папою. Протестантські міста і князівства Германії до 1700 року трималась старого стилю, а принцип вирахування Великодня за григоріянським календарем прийняли тільки у 1775 р., та й то після декількох безуспішних спроб власних реформ. В Угорщині юліянський календар був широко розповсюджений ще у перших десятиріччях ХУІІ ст., не зважаючи на прийняття Державним Сходом у 1588 р. постанови про перехід до нового стилю. У 1700 р. до григоріянського календаря долучились лютеранські Данія та Норвегія, у 1751 р. – Англія, 1753 р. – Швеція та Фінляндія. У той самий час були і такі протестантські країни, для яких перехід на новий стиль був більш істотним, ніж розходження з Святим престолом. На новий стиль перейшли Голландія (1582) і Швейцарія (1584). Ряд країн перейшли на григоріянський календар тільки у ХХ ст. (Болгарія, Сербія, Румунія, Греція, Турція, Єгипет, Радянська Росія).

Як бачимо, православний світ у ХУІ ст. негативно поставився до нововведення. Ще у травні 1582 р. питання прийняття нового календаря обмірковувалося Константинопольським патріярхом Єремією і папським посланцем венеціянцем Лівієм Челіні. Патріярх спочатку не прийняв доводів посланця і тільки після того, як Челіні відзначив, що новий календар ще не введений, зайняв більш прихильну до папи позицію. Виникла можливість узгодження. Але патріярх знову передумав – про це свідчить лист до князя Костянтина Острозького від 20 листопада 1582 р., у якому сам Єремія і Олександрійський патріярх Сильвестр виступили проти календарної реформи і закликали князя, а також увесь православний клір Речі Посполитої дотримуватись юліянського календаря. Все ж у 1583 р. Єремія обіцяв добре розглянути питання, але, мовляв, для цього йому потрібно біля двох років: необхідно переговорити з підданими у Молдавії, Валахії, Речі Посполитій, Московії. У серпні 1583 р. патріярх відіслав у Рим доброзичливого листа, де висловлював задоволення з причини створення папою Грецької колегії, а восени того ж року під керівництвом Єремії відбувся Собор, який відхилив календарну реформу. Схоже, що вагання Константинопольського патріярха були викликані нестабільністю його становища у столиці Османської імперії, яка ні в якому разі не бажала допустити зближення християн. І справді, у квітні 1584 р. патріярх Єремія був арештований і засланий на острів Родос за тайний зв'язок з Римом.

Між тим, Річ Посполита була у числі тих європейських держав, що відразу відгукнулися на заклик папи провести календарну реформу. У серпні 1582 р. папський нунцій ознайомив короля і сановників з отриманими з Риму копіями нового календаря. Стефан Баторій у тому ж 1582 р. підписав універсал про введення нового календаря на всій території Речі Посполитої. Але вже досить швидко проявилися негативні відносини протестантів і православних. У своєму звіті нунцій висловив більше оптимізму щодо православних, ніж протестантів, і писав, що питання повинно бути узгоджене з Константинопольським патріярхом. 1583 р. приніс нове загострення проблеми. 9 січня 1584 р. король загадує всім православним Речі Посполитої притримуватись григоріянського календаря і відзначати всі католицькі свята. Але події потребували більшої докладності у формулюваннях. Досить швидко уряд країни зрозумів це, і вже 21 січня 1584 р. Стефан Баторій підписує новий універсал, де тлумачить, що введенням нового календаря він не мав на увазі заборону православних богослужінь за старим стилем: "Про то вольно есть и мает быти кождому набоженства и веры своей уживати, свята святии и обходити, а за тое они некоторое отрудности, пренагабанья, шкоды и грабежов терпети не мают: кгдыж люде Греческого закону до той поправы календаря нового, без призволенья старшого патриарха своего, кгвалтом примушаны быти не мают". Ці заходи стабілізували ситуацію, що і відобразилось у домовленості між князем Острозьким і нунцієм Болоньетто.

Але вуглини суперечностей ще тліли. Князь Криштоф Радзивіл у 1599 р. повідомляв канцлеру Льву Сапєзі про виникнення певних ускладненнь у Полоцьку, коли лентвойт потребував від мешканців магдебурзького міста виконання королівського універсалу, забороняючи працю у свята згідно з григоріянським календарем. 20 липня 1599 р. канцлер повідомив, що деякі православні міщани не тільки відмовляються виконувати приписи лентвойта, але у католицькі свята торгували ще з більшим натхненням з самого ранку, а на попередження лентвойта, погрожували забити його камінням. У решті решт протистояння не вилилось у крайні форми і "натовп, який зібрався, як неприятель, з трубами, бубнами нападав і громив будинки шляхетські". Щоб розв'язати полоцький конфлікт, мусив втрутитися сам король.

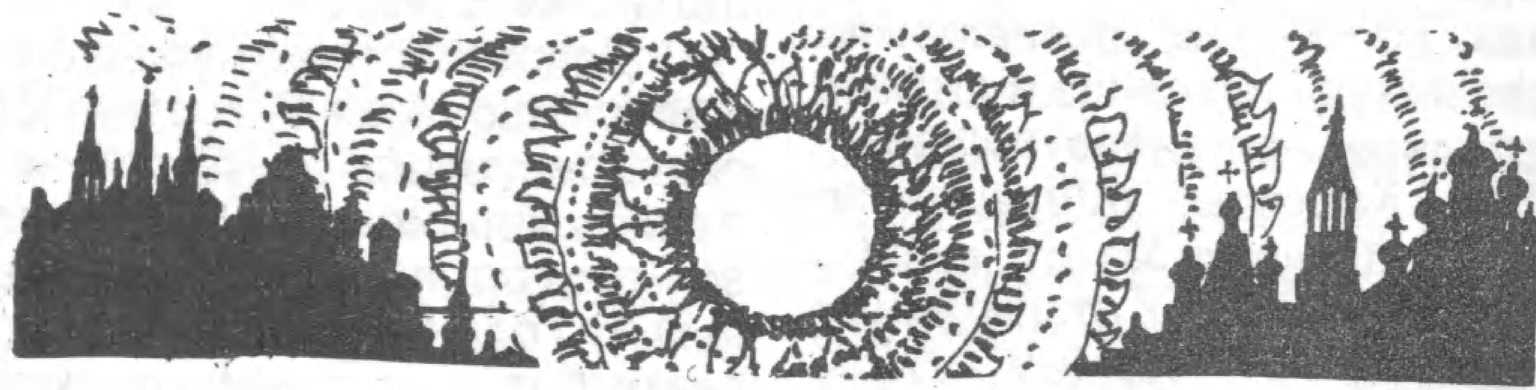
Згода у Великому князівстві була знайдена і у великих містах, у тому числі і в столиці – Вільні, де встановився лад, за яким всі конфесії поважали свята інших. Влади загадували католикам обох обрядів не торгувати і не працювати у православні свята, "тому що це не тільки віри торкається, але ще більш громадського ладу". Надане правило у кожному місті трималося в залежністі від наявності таkількості православних у конкретному місті.

На Берестейському Соборі 1596 р. було вирішено, що Греко-католицтво прийме григоріянський календар. І був вироблений досить грунтовний підхід – у різних єпархіях календар вводився у різні терміни, зверталась увага на специфічні умови кожного єпископства.

Через першопочаткову настороженість, а часом і непорозуміння, григоріянський календар став календарем переважної більшості населення Білорусі, а юліянського літочислення притримувались у ХУІІІ ст. тільки православні – біля 8% населення.

Інакше відбулося в Московській державі. Там відразу не сприйняли богословські й астрономічні докази. Але час ішов, і у ХХ ст. розходження сягало 13 днів. Російські наукові кола ще у середині ХІХ ст. пропонували реформу, але це викликало протест Синоду. Щось схоже відбулося і на початку ХХ ст. Відмінили юліянський календар вже у Радянській Росії. На думку сучасного білоруського історика з Варшави доктора Ю. Туронка, Російська Православна Церква не прийняла реформу, демонструючи свою опозицію уряду Леніна. Повпливав у цій ситуації і консерватизм РПЦ. Той добрий консерватизм, що дозволяє у екстремальних умовах вижити, донести свої ідеї до нащадків. І хто його знає, можливо все б виглядало інакше, коли реформу у Росії готував би імперський уряд. РПЦ ж зберегла традиції юліянського календаря до наших днів.

Кожен народ і кожна конфесія, щоб бути життєздатною, повинні обирати свій шлях, свої точки відліку, свою систему координат. І ми повинні найперше прислуховуватись один до одного, поважати вибір співрозмовника, і пам'ятати свою відмінність.

Малюнок Тетяни Аристової-Якшевич

ЗВІСТКИ

В КОСТЕЛІ СВЯТОГО РОХА

Навесні створено білоруську Римо-Католицьку парафію, яка тепер орендує (до повної передачі) костел Святої Троїці на Золотій Гірці, що знайомий менчанам під назвою костела св. Роха, бо колись там знаходилась чудотворна скульптура святого. Ксьондз Михал Сапель щодня відправляє тут службу: о 8 годині в будень та о 9 в неділю. Добрі та розумні проповіді о. Михала, чудові співи (як білоруською, так і латинською мовою) з органом і щира, сердечна атмосфера, що панує в храмі, приваблюють сюди все більше прихильників. Між цією парафією та католиками східного обряду склались найкращі відносини.

ВІДНОВИЛАСЬ БІЛОРУСЬКА ХРИСТИЯНСЬКО-ДЕМОКРАТИЧНА СПІЛКА

Після більш ніж піввікової заборони відновилась Білоруська Християнсько-Демократична Спілка, що була зліквідована 1939 року в Вільні. Установча конференція відновленої Спілки відбулася 1-го червня цього року в Менську. На ній були прийняті Програма і Статут організації, вибрана Рада і Управа, а також рада старійших від різних конфесій у складі: Петро Сілка (старійшина-координатор), Михал Орешков, Фелікс Янушкевич, Ернст Сабіло та Ірина Богданович. Відновлено і друковане видання Спілки – газета "Беларуская крыніца".

Мета і завдання організації – на грунті християнських заповідей і демократичних принципів, які вироблені народом на протязі століть, сприяти духовному та моральному відродженню нашого громадянства. Політичний ідеал – суверенна, християнсько-злагоджена Білорусія – європейська держава, в якій гарантовані права і свободи людини, є всі можливості для творчості та розвитку таланту особи. Шлях здійснення того БХДС бачить в згуртуванні консолідаційних сил громадянства на основі згоди, компромісу, відмови від всякого насильства.

Ірина Богданович

БІБЛІЙНЕ ТОВАРИСТВО НА БІЛОРУСІ

У Менську створено Біблійне товариство, що має за мету: видання, розповсюдження та пропаганду Святого Письма, в тім числі Біблій для дітей, а також наукову працю по вивченню тексту Святого Письма з метою корекції і редагування існуючих перекладів, а також створенню нових перекладів Святого Письма на білоруську мову. Аналогічні товариства існують з кінця XVIII ст. і є в усіх християнських країнах. В Лондоні знаходиться Міжнародний центр Біблійних товариств. Президент менського Біблійного товариства – Герман Родов, віце-президент – Василь Сьомуха, виконавчий директор – Яків Потупчик. До президії товариства ввійшли представники білоруського духівництва та інтелігенції: о.о. Георгій Латушко Ян Матусевич, Михал Сапель, Ернст Сабіло, д-р Володимир Конан, д-р Анатоль Грицкевич, Ірина Дубенецька.

Видання Біблійного товариства можна придбати в редакції часопису.

Сердечно вітаємо

**Верховного Архиєпископа
Української Греко-Католицької Церкви
Блаженнішого Мирослава Івана
Кардинала Любачівського із поверненням
на рідну землю;**

**з номінацією і консакрацією
білоруських Римсько-Католицьких єпископів:**

**Архиєпископа Митрополита Менсько-Могилівського
і Апостольського Адміністратора Пінського
Казимира Свьонтака
і
Єпископа Гродненського Олександра Кашкевича;**

**та бажаємо їм найкращої архипастирської діяльності
на благо Церкви й свого народу.**

ВІЛЬНЯ

19 червня цього року литовські влади передали вірним Греко-Католицького обряду церкву Святої Троїці старовинного Свято-Троїцького монастиря, збудовану на честь трьох перших віленських мучеників – найбільший центр Уніатства в Великім князівстві Литовськім від початку XYII ст.

Ми давно з надією чекали цієї події і тепер щиро радіємо разом з віленськими українцями (бо це саме вони відстояли святиню).

Навесні для розмови з владами Вільню відвідав єпископ Івано-Франківський Софрон . На протязі кількох місяців в церкву приїздили служити священики зі Львова. Але доля святині залишалась непевною, і чудовий старовинний будинок церкви занепадав.

Тепер з Божої ласки, церква належить вірним і може незабаром відновитися в своїй колишній красі.

Служби поки що проходять в правій боковій каплиці – через те, що весь будинок в поганому стані. Служать в церкві отці василіани зі Львова: отець Павло та брат Володимир. Служба Божа щоденна, о 9 годині в будні дні і об 11 годині в неділю та свята.

Інформацію передав
Олександр Лісовський

Що ж стосується віленських білорусів-католиків, то в них, незважаючи на неодноразові намагання, так і не склалося ні одної церковної громади. Ну що ж, в них ще все попереду.

ЧЕРНІГІВ

У чернігівських греко-католиків ситуація з храмами не краща ніж на Білорусі. Вірні подали в міськвиконком заяву з проханням передати їм Успенський собор. З аналогічною заявою звернулась і громада Російської Православної Церкви, чиї вірні вже мають в місті храми, в тому числі – цілий комплекс Єлецького монастиря. Влади, повагавшись, вирішили, що Успенський собор є пам'ятником архітектури і з цієї причини його не варто передавати нікому. В складному становищі з храмами поки що і вірні Української Автокефальної Православної Церкви.

Сама ж Греко-Католицька громада Чернігова отримала з Німеччини харчову допомогу для чернігівських хворих та потерпілих від Чорнобильської катастрофи. Вірні передали допомогу в міський пологовий будинок, в дитячу лікарню, обласну лікарню та ще тридцяти інвалідам та почали відвідувати хворих, піклуватись про них. Тепер і хворі і лікарі просять приходити ще.

Ось так. Греко-Католицька громада ще не має приміщення для храму – вірні будують храм у душах людських.

Інформацію передав
Сергій Потапенко

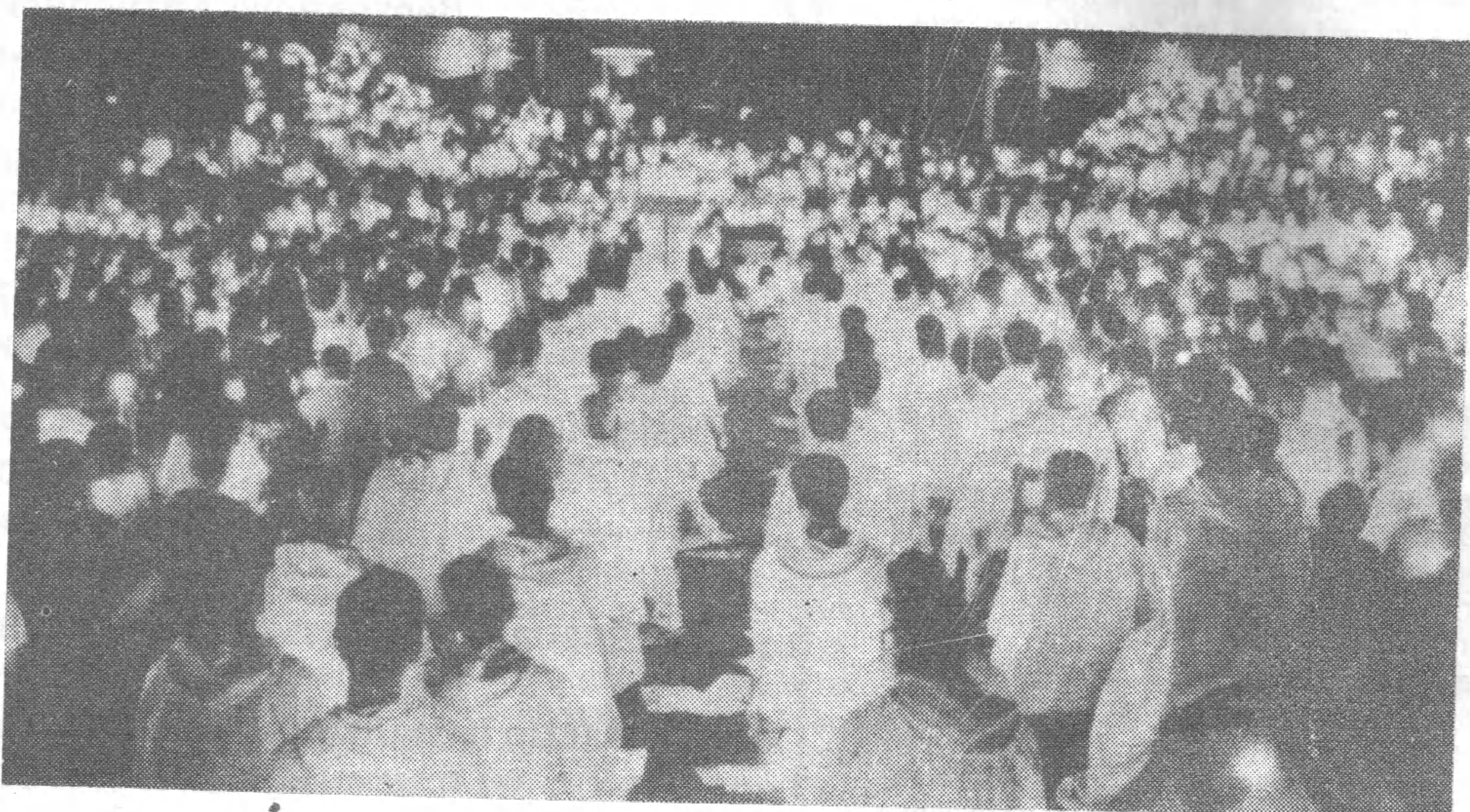

Білоруська християнська молодь помалу починає включатися у всесвітній екуменічний рух. Для чого? І що це взагалі таке? Що дає, чого вчить наших дівчат і хлопців цей рух?

От про це і розповідають четверо різних людей: брат Мірек – член екуменічного братства в Тезе, один із організаторів всеєвропейських молодіжних зустрічей, Володь Зварич з України – голова Комітету української католицької молоді, людина, яка на мінулі Коляди допомогла білоруським греко-католикам уперше виїхати на екуменічну зустріч молоді в Празі; Кароліна Мацкевич і Сяржук Вітушка – члени редакції "Унії", учасники празької зустрічі.

ПРО ЕКУМЕНІЗМ

Брат МІРЕК

ТЕЗЕ – ЗНАК ЄДНОСТІ ЦЕРКВИ У СВІТІ

...Все почалося під час Другої світової війни, коли брат Роже шукав місце, де могло би розміститися братство, створене на ідеї єдності. В душу Роже запали слова його бабусі: "Війна буде тягнутися так довго, поки не буде примирення між християнами". І брат Роже відчув сильну необхідність заснування такого братства, яке б складалося з представників різних Церков з різних країн. Місце він знайшов у Франції, у маленькому селі Тезе, що під Ліоном.

Тепер в Тезе разом живуть, разом моляться, разом працюють близько ста братів Католицької і різних Протестантських Церков з двадцяти п'яти країн світу. Це знак єдності Христової Церкви в світі.

Крім братів в Тезе живе молодь, що приїздить з різних країн. Вони живуть з нами часом по два-три роки. Та ще багато народу приїздить кожний тиждень на міжконтинентальні зустрічі. Програма таких зустрічей дуже проста і будь-яка людина, незалежно від того, з якої країни, з якої культури, Церкви вона приїхала, може прийняти участь в цій зустрічі. Серцем Тезе є спільні молитви три рази на день: вранці, в обід та ввечері. Вранці – це вступ до Біблії, який робить один з братів. По обіді зустрічі маленькими групами по 2-3 чоловіки з різних країн, коли можлива розмова. Завжди є спільна тема для розмови на таких зустрічах. О п'ятій годині за чаєм люди з різних континентів розповідають про свою Церкву, про свої національні традиції. Щотижня в Тезе приїздить п'ять-шість тисяч молодих людей.

Одного разу молодь з Риму запросила братів у своє місто. Брати приїхали. Але Рим – велике місто, і п'ятдесят або сто братів не могли зустрітись з усіма, хто бажав цього. І брати приїхали на Різдво разом з тридцятьма тисячами молодих людей з усієї Європи і тоді у кожного був свій гість. Так почалися зустрічі у великих містах: вони були в Лондоні, Парижі, Барселоні, Кельні, Вроцлаві. Остання зустріч була на Різдво в Празі...

Володь ЗВАРИЧ

ЩОБ ВИСЛУХАТИ ВСІХ І ДОПОМОГТИ ПРИМИРИТИСЬ

В основі екуменічного руху лежить ідея примирення. Унійна ідея. Я в цім переконаний. На Україні після виходу Греко-Католицької Церкви з підпілля виникло питання: нащо ми існуємо? Було багато церковних розколів, церкви відходили від єдності, знов і знов дробилися... І ми помислили, що Унія – це ідея примирення.

Ми вирішили створити братство молоді для того, щоб розмовляти з молоддю інших Церков, вислухати усіх і допомогти примиритись. Старшим людям тяжко зробити це, тому що війни між конфесіями викликали багато кривд, а молодь не пам'ятає зла і йде на примирення. Відродившись з попелу, ми організували Комітет української католицької молоді. Але серед нас є православні, баптисти. Визначення молоді як католицької походить від слова "кафолія" – "всесвітність". "Кіфа" – це камінь. Пам'ятаете: ти, Петро, є камінь. І на цьому камені Я збудую Церкву Мою, ворота пекельні не переможуть її. Так ось Церква, що стоїть на камені "єдина, вселенська" – це чарівний букет, в якому є багато квітів. Кожна квітка це обряд: грецький, візантійський, візантійсько-слов'янський, колхідонський, коптський. А чому букет має бути з однакових квітів? Може бути чудова композиція, яка буде зачаровувати світ. Ось до такої Церкви ми схиляємось. Церкви єдиної, Церкви християнської. Церкви, яка зачаровує Світ. Тому ми й приймаємо участь в екуменічному русі єднання християнських Церков, як єдиного тіла Христового.

В минулому році наш Комітет підключився до молодіжної християнської зустрічі в Празі. Вперше з України, Білорусі, Молдови виїхала група близько шести сотень чоловік на екуменічну зустріч, організовану братами з Тезе. Молодь різних конфесій, потрапивши на цю зустріч, повинна була відчути, що всі ми належимо найперше Христу. І в наслідку – примирення.

Сяржук ВІТУШКА

ПРАГА

Фото Олеся Криштоповича

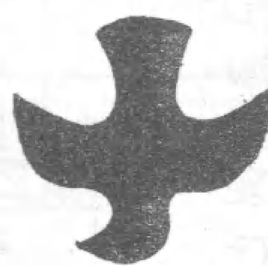

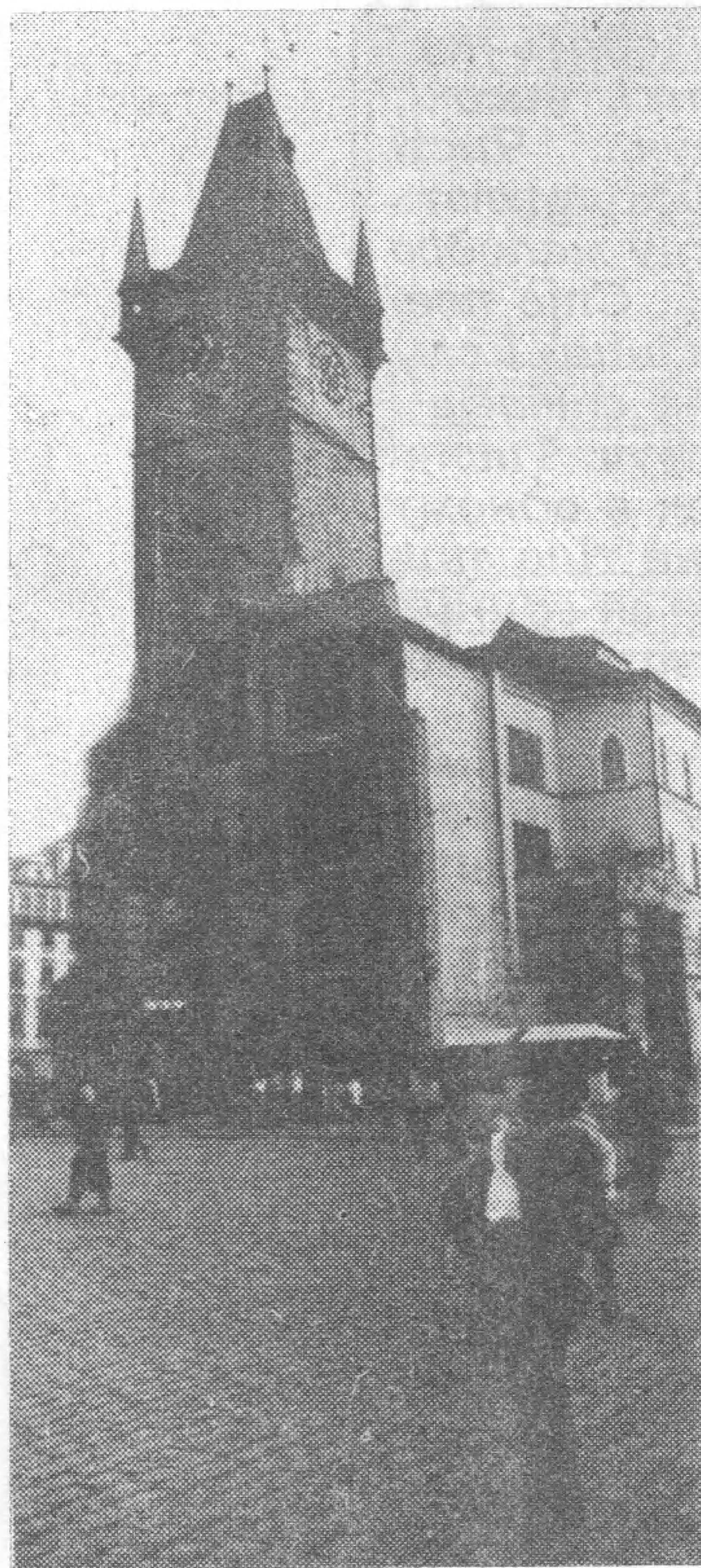
Файно, як маєш свій дім. Свій рідний куток. Але коли-не-коли тебе спокушає дорога. Ти прагнеш нових зустрічей, тебе ваблять нові краєвиди. Тоді кажеш рідному дому: "бувай!" і вирушаєш в дорогу. З Богом...

На цей раз випав шанс з'їздити до Праги. Якраз на Різдво. На Різдво до Праги, – уявляєте!

В Прагу нас запросили не просто так, а на загальноєвропейську зустріч християнської молоді. Такі зустрічі проводяться щорічно з ініціативи екуменічного монашого братства Тезе. Навіщо? Як пояснив керівник нашої групи Володь Зварич – щоб ми, молоді віруючі з усієї Європи, могли там "спілкуватись". Так ось якраз цим цілий тиждень ми і займались.

А "спілкуватись", тим часом, було з ким. В Прагу приїхало більше сотні тисяч молодих людей. Строкатий, гамірний, вируючий натовп заповнив столицю Чехії. Дивно було бачити, як ці люди зібрались разом і вчилися спільної мови – тихих молитов. А потім, зливши свої серця в одній молитві, люди перетворювались в щире братство. Добре було тоді відчувати, що й ти навчився цієї мови, що й ти сам долучився до цього братства.

А ще на цій зустрічі можна було абсолютно серйозно посперечатись з яким-небудь французом чи португальцем про пацифізм чи екологію. А можна було з тим же французом чи португальцем разом випити шампанського, – пам'ятаєте, я казав – ми ж були в Празі якраз на Різдво, на самий Новий Рік.

Коротше кажучи, зустрічей вистачало. Тільки треба щиро признатися, що не на всі заплановані імпрези вдалося потрапити, бо дуже ж хотілось краще оглянути саму Прагу, зустрітися з пражанами.

З цих зустрічей найтепліші спогади про отця Івана З'явінця, священика уніатської божниці святого Климента, однієї з найдавніших у Празі. На його долю випали нелегкі випробування. В Чехословаччині в 1953 році за зразком Радянського Союзу зліквідували Уніатську Церкву. Отець Іван, як і багато інших, був репресований: сидів у в'язниці, працював на рудниках. В часи "дубчакової" відлиги в 1969 році люди домоглися легалізації Греко-Католицької Церкви. Отець Іван був амністований, і з того часу знову служить. Розмовляв він з нами з великим інтересом, був дуже втішений новинами про відродження Уніатської Церкви на Білорусі, розповідав про духовні семінарії, де б могли навчатись наші майбутні священики; був щиро вдячний за різдвяні пісні, що наспівали йому наші дівчата.

А ще була одна зустріч, дуже дорога, з нашою

Усього було під час подорожі. Про краєвиди казати не буду. Про них, мабуть, краще розкажуть фотознимки Олеся Криштаповича. А ось про нові зустрічі під час цієї подорожі розповісти варто.

землячкою – пані Надією Костецькою, тепер вже небіжчицею, вічна їй пам'ять. Пані Надія була чи не останнім представником колишньої великої білоруської еміграції в Празі. Тепер від цієї еміграції лише спогади бодай і зостались. Ідем по Ольшанському кладовищі і читаєм надписи: президент Білоруської Народної Республіки Пьотр Кречевський, президент БНР Василь Захарка, білоруський співак Михась Забейда-Суміцький... Ось тепер невдовзі буде ще один пам'ятник. А як же було добре тоді почути в далекій Празі співучу білоруську мову в гостиннім домі господині Надії.

Разом з цими зустрічами під час нашої подорожі, зустрічей, яких чекали, планували, були, як то трапляється завжди, й несподіванки.

...Ідем по святковій різдвяній Празі, несем свою різдвяну зірку. Люди зупиняють нас, питають звідкіль ми. Кажемо, що з Білорусі. У відповідь "А-а! Знаємо: Білорусь, Чорнобиль..."

Запитали на вулиці одного діда, як пройти до станції метро. Він пояснив, навіть провів, показавши шлях. Довідавшись, що ми з Білорусі, сказав нам таке: "Білорусь? Знаю ваше місто Білосток, в війну недалеко звідти, в Кенігзберзі, мусив працювати..." Не хочеться казати діду, що Білосток давно вже "не наш", що після війни Сталін віддав його Польщі, тому дякуємо діду і йдемо далі.

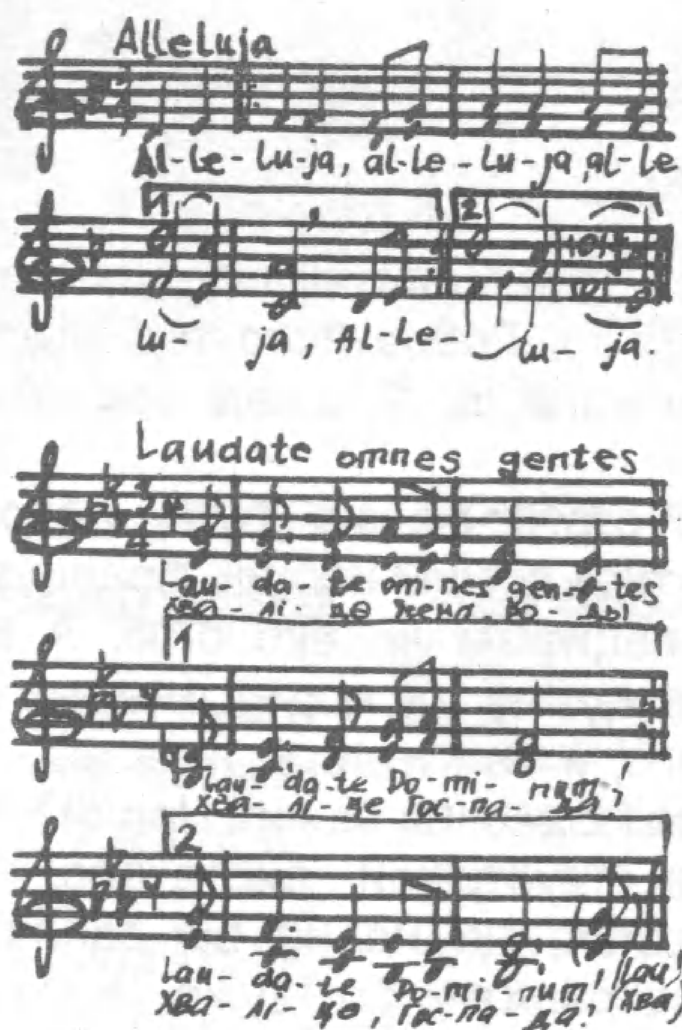
– Миколко!? Здоров! – це ми зустрічаємо Миколку Романовського, есперантиста та філософа, а перш за все доброго білоруського хлопця. З Миколою вже сто років не бачились, бо він навчається в Москві, – і ось де довелось зустрітися.

І ще було, ой було, різних зустрічей в нашій подорожі. Але будь-яка дорога має початок і має кінець. Мусимо й ми повертатись додому.

...Покидаємо Прагу. Я, чесно кажучи, вже був трохи стомлений і від "спілкування", і від високих празьких кам'яниць. Чомусь згадав звичайний краєвид.. Річка. На березі, зачепившись корінням за жвір, проростає верба. Раптом осягаю: жвір – життєвий вир, верба – віра. В Бога. Всю подальшу дорогу повторюю, мов молитву: ...проростає верба...

Кароліна МАЦКЕВИЧ

СПІВЗВУЧЧЯ ДУШ

Боже, Отче наш, Ти йдеш нам назустріч, як батько назустріч блудному синові. Ти випромінюєш на нас світло Твоєї присутності і Твоєї милості. Ось досконалий дар кожному з нас – відважитися прощати – ось радість і дух дитинства

Брат Роже з Тезе

Весела, строката, шумна Прага. Зустріч молоді – Тезе. Повсюдно натовпи: на вулицях, на сходах палаців, у храмах; люди сидять на огорожах і деревах, скачуть і співають, взявшися за руки, у метро і на зупинках. Спершу – гостре відчуття незатишку, твоєї чужорідності у веселому тлумі, що навколо. Ловиш себе на роздратуванні – неможливо зосередитися, відчути місто, себе в ньому. Тільки значно пізніше до тебе, як подарунок, приходить розуміння – і приєднаність.

Спільна екуменічна молитва в наметах. Тисячі людей під одним дахом. Підлога, застелена брезентом, уся забруднена: надворі дощ. А на стінах наметів – образи та трепетні вогники свічок. Гамірний натовп поволі вливається через кілька входів і осідає – прямо на підлогу. Сідаєш і ти. Хтось проходить коло тебе, шукаючи місця, – один, другий, третій. Чиїсь черевики прямо перед очима. Серед повного безладдя до тебе несподівано приходить зосередженість.

Тепер одразу перестаєш відрізняти друзів та знайомих від тих, кого бачиш уперше, – усі разом творять єдине тіло, частинкою якого є ти.

І раптом приходять перші звуки – тонкі, високі, прозорі. Алилуя... Чисті дівочі голоси підхоплюють просту прекрасну мелодію хвали. Алилуя... Спів повторюється без кінця. І сам не помічаєш, як співаєш і ти, і всі, хто поруч. Тисячі душ зливаються в одному суголоссі. Єдине тіло зникає – залишається єдиний дух, що злітає за звуками: Алилуя.

Спів змінюється іншим. Слова псалму "Laudate omnes gentes" – "Хваліте, всі народи, хваліте Господа". Співаєш ти, і разом із тобою – тисячі і тисячі. Розсовуються та зникають стіни наметів – ти вже не бачиш ні їх, ні людей, залишається тільки час, що несе з собою мелодію співу. І нема різниці мов і конфесій. Є людські душі, що славлять Предвічного.

...Хваліте, всі народи...

Матачка Божая

Текст із молитовника "Голас душы", Вільня, 1926 р.

Мелодія ксьондза архимандрита Ф. Абрантовича, опрацював М.Куліковнч-Щеглов.

Ма- та- чка Бо- жа- я, Ма- та- чка До- бра- я,

Бед- ны- я дзе- ці мы клі- чам Ця- бе;

Песь- няй па- кор- на- ю моль- бы скла- да- ю- чы,

Сэр- цы сва- е ад- да- ем мы Та- бе.

Матачка Божая, Матачка Добрая,
Бедныя дзеці, мы клічам Цябе;
Песьняй пакорнаю мольбы складаючы,
Сэрцы свае аддаем мы Табе.

Нас, сваіх дзетачак, што ў Цябе просяцца –
Матачка Добрая, Ты пашкадуй;
Ласкай аджыўчаю Бога Прадвечнага,
Матачка Божая, нас абдаруй.

Вылеч Ты сэрца нам раны глыбокія,
Міласьцяй чыстаю нас запалі,
Каб хвала Божая, не жальба вечная,
У неба ляцела, ляцела зь зямлі.

Сьветам нябесным жа галовы цёмныя,
Матачка Божая, Ты асьвяці,
Каб мы пазналі ўсе мудрасьць адвечную,
Богу служылі тут верна ў жыцьці.

Дай-жа нам, дзетачкам, дарогу простую,
Сьмерці хвіліну шчасьлівую дай.
Вядзі нас, Матачка, зоранька ясная,
У хвалу вечну, у цудны рай.

ЦЕРКВА

15 травня відбулась вельми значна для нашого церковного життя подія: Івано-Франківський єпископ Софрон Дмитерко висвятив двох білоруських дияконів – Андрія Абламейку та Дмитра Белєнького. Тепер білоруські католики східного обряду мають трьох священиків та двох дияконів, котрі стало обслуговують загалом вісім парафій.

Церковні громади утворено в Бегомлі, Вітебську, Гродно, Гомелі, Могилеві, Москві, Мінську, Полоцьку, Старих Дорогах. У Борисові, Бересті, Орші, Молодечні, Мстиславі, Ратомці, Стовпцях і деяких інших містах, містечках та селах є уніати або церковні громади в стані формування. Все більше людей в усій Білорусії та за її межами приймають хрещення та беруть шлюб за східним обрядом. З'являються хлопці, що відчули своє покликання та мають серйозні наміри присвятити своє життя пасторській діяльності.

При всім тім у католиків східного обряду Білорусії досі немає ще ні одного храму. Служби проводяться на приватних квартирах чи на вулиці. Це при тому, що віруючі Менська, Гомеля, Полоцька, Вітебська, Гродно, Могилева, Бегомля і Старих Доріг, своєчасно подали в свої міськвиконкоми заяви на реєстрацію та на храми. Навколо храму створюються й інші громади, найчастіше – православні (в Гомелі – старообрядців). Найскладаніша ситуація так і залишається в Полоцьку, ситуація, пов'язана з Софійським собором (гл. "Унія" № 2, 1990). Кругом відносини з владами поки що безрезультатні.

В тяжкому стані опинились тепер віруючі Менська. Від Великодня (коли католики східного обряду пройшли повз все місто хресним ходом до церкви Петра і Павла та відслужили там ранкову літургію) по неділях проводиться служба під мурами церкви Петра і Павла. В травні церковна громада звернулась до міськвиконкому з проханням за храм. Відповідь була така: до 1 липня, згідно з Законом про свободу сумління, реєстрація не проводитиметься, і церква, відповідно, не може бути передана не юридичній особі; а поки – готуйте історичну довідку про Петропавлівку. 10 червня з газети довідались, що президія міськвиконкому 6 червня вирішила передати Єкатерининську (Петро-Павлівську) церкву віруючим Православної Церкви. Влада порушила нею ж визначений термін з нагоди приїзду до Білорусії патріарха Московського та всієї Русі Алексія ІІ. Безсумнівно, в білоруських уніатів немає ані патріарха, ані єпископа, хто міг би вразити нашу владу. Дай Бог православному приходу вдало існувати в Петропавловській церкві.

А уніати під Петропавлівкою все одно свої служби правлять, бо іншого місця все одно немає, а людей приходить щораз більше. 1 липня подали до міськвиконкому заяву на реєстрацію. Там пообіцяли за три місяці це "складне питання" вирішити. Будемо з молитвою чекати...

Янко Богдан

БІЛОРУСЬКІ ЧУДОТВОРНІ ІКОНИ

«НА ВОДАХ СВИСЛОЧИ ЯВИЛАСЯ ЕСИ»

ОБРАЗ МЕНСЬКОЇ БОГОМАТЕРІ

Білоруська християнська історія переповнена чудами і дивними подіями, пов'язаними з різними образами Божої Матері. Вони випромінювали і випромінюють своє невидиме духовне світло, охороняючи нашу землю і всіх нас. А ми так мало знаємо про них, пам'ятаємо про них, оберігаємо їх. Сліди багатьох чудових ікон загубилися в часі і в просторі, і лише тьмяні згадки про них залишилися у старих літописах, книгах та в народних переказах. Багато ікон вивезено в різні часи з Білорусі, деякі – залишилися на своїх місцях, але опинилися за межами теперішньої Білорусі. Крапля по краплі витікає від нас – майже не помічений нами! – наш неоціненний, наш найдорогоцінніший духовний скарб. Тим більше зростає вартість образів, які й донині охороняють Білорусь своєю невимовною святістю.

Один із найбільш чудових і відомих образів знаходиться зараз у менському православному Свято-Духівському кафедральному соборі. Ось уже майже півтисячоліття називається він Менська Богоматір і має, мабуть, найбагатшу серед усіх білоруських ікон історію.

Малював її, за переказом, євангеліст Лука. І сама Володарка Небесна, побачивши цей твір, сказала: "Божа ласка буде з цим образом вічно". У 988 році великий князь Київський Володимир після свого хрещення у грецькій Корсуні привіз цю ікону до Києва і помістив її у княжій Десятинній церкві. За століття свого перебування у Києві Корсунський чудотворний образ Богоматері став на диво улюбленим і шанованим серед усіх віруючих.

У 1500 році під час руйнівної татарської навали на Київ доля ікони змінилася, і саме існування цієї святині набрало іншого характеру. Один із татар, що кинувся грабувати Десятинну церкву, зірвав цінний оклад на іконі, а сам образ кинув у Дніпро. Божою милістю чудотворний образ поплив угору по річці і проти течії з Дніпра через Березину виплив у Свіслоч, і за два дні до свята Успіння Богородиці 13 серпня 1500 року – спинився напроти менської Успенської церкви поблизу злиття Немиги й Свіслочі. Образ запримітили по дивному сяйву у ріці і урочисто перенесли в Успенський собор при замку.

З того моменту образ Богоматері став називатися Менським і його стали шанувати широко в усьому Великому князівстві Литовському. З'явилося багато копій Менської Богородиці, і деякі з них так само стали чудотворними.

За п'ять століть існування в Менську ікона кілька разів змінювала своє місцезнаходження. Перше перенесення ікони – вельми урочисте – відбулося 18 жовтня 1916 р. у день святого апостола і євангеліста Луки. Уніатський митрополит Йосиф Вельямин Рутський благословив перенесення ікони Менської Божої Матері до василіянської церкви Святого Духа у Верхньому місті.

На початку XIX ст. уніатські церкви і парафії почали переводити на православ'я. Свято-Духівська церква була таксамо перетворена на православну і стала називатися Петро-Павлівською. Ікона залишилася в ній. Але незабаром після приходу радянської влади, у 30-ті роки, церква була підірвана, а чудотворна ікона опинилася на дров'яному складі.

Під час Другої світової війни образ знайшли і помістили у православній Петро-Павлівській церкві (яка від початку XIX ст. стала називатися Свято-Катерининській), де він пробув до кінця війни. Потім у церкві розмістився архів, а Менську Богоматір перенесли до кафедрального Свято-Духівського собору, колишнього костьолу Бернардинок. Тут вона знаходиться і нині.

З тропаря на честь Менської чудотворної ікони Божої Матері: ***"На водах Свислочи явилася еси Пренепорочная Отроковице от Царьграда и Киева Богоспасаемому граду Минску милость показав..."***

Редакція щиро дякує **Юрасю Белєнькому, Галині Дубенецькій, о. Олександру Надсону** (Англія), **Володимиру Орлову, Олесю Полеському** (Канада), **Наталії** та **Дмитрові Санькам, Лії Соловей і Едвардові Терлецькому** за пожертви на фундацію "Унії". Журнал із вдячністю прийме пожертвування від будь-якої особи чи установи, а також радий буде віднайти свого мецената.

На першій сторінці обкладинки: Різдво Христове. Художник Олена Ткачова.
На четвертій сторінці обкладинки: Коляди. Малюнок Олени Ткачової.
Молитви на стор. 1 узяті з молитовників "Хвалім Господа" і "Hołas duśy" (Vilnia, 1926).

УНІЯ

ЖУРНАЛ ХРИСТИЯНСЬКОЇ ЗЛАГОДИ
№ 1 (3), 1991
Видається з 1990 р.

Засновник: Сяржук Абламейко. Реєстраційний № 178.
Головний редактор: Ірина Дубенецька
Відповідальний секретар: Кароліна Мацкевич
Художній редактор: Олена Ткачова
Редакція: Ірина Бобер, Сяржук Вітушка, Галина Дубенецька, Генадь Лойко, Андрій Позняк, Едвард Терлецький.
Колектив перекладачів на українську мову: Сергій Ланевський, Любов Горбенко, Наталія Ковш, Олександр Лісовський, Всеволод Рагойша, Юрій Медведєв. Редакція просить вибачення за можливі помилки в номері і шукає співпраці з перекладачами на українську мову.
Думки авторів можуть не співпадати з думкою редакції. Редакція приймає матеріали обсягом до 20 ст. машинопису.
ПИШІТЬ: 220050, Менськ-50, абонентна скринка № 224.

Наш рахунок: 700207 МФО 153001 код 767 у камерцыйным банку "Дукат" у г. Мінску.

Богоматір Менська Одигітрія

